

Hind 40 senti.

6
M
B
E
R
6

ROMAN

No

16

Wene kirjanik Lew Tolstoi.

AI
E. L. ...
Eesti NSV Riiklik
Raamatukogu

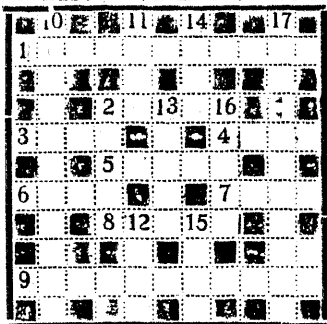
SP
7593

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG“
TALLINN, 1928. A. VII. AASTAKÄIK

Hindmõistatus

Nr. 16 (154).

Ristsõnade mõistatus.
Fokuseadnud Em. Gutmann.

Sõnade tähendus:

Pahemalt paremale.

1. Linnateenija, kes hoolitseb linna ilu eest.
2. Tuntud kirjastusühisus.

3. Koosviibimiskoht peol.
4. Eesti kindral.
5. Naisterahva nimi.
6. Wankri osa.
7. On olemas igal inimesel ja loomal.
8. Katse õpilasile.
9. Sõjawäelane.

Ülaalt alla.

10. Üks omavalitsustele antud seadustest.
11. Puiestee.
12. Weest ümbritsetud maaala.
13. Sidumisabinõu.
14. Taim.
15. Eostaim.
16. Juriidiline objekt.
17. Mõõduüksus apteegis.
18. Teatri võistleja.

Lahendused tulewad saata „Romaani“ talitusele, Tallinn, märgusõna all „**Hindmõistatus lahendus**“ kuni 12. oktoobrini 1928 a. Lahendusi võib saata mitu ühes ümbrikus ehk panna „Romaani“ talituse (Müüriwahe t. 16) sissekäigu juures (trepikojas) asuvasse kirjakasti. Lahendajate nimed avaldatakse „Romaani“ nr. 20. (158).

Õigete lahenduste saatjate vahel loositakse välja:

1) 1. aastakäik „Romaani“ 1929;

2) A. Schnitzler- Suremine (nowell); Georg Kaiser- Gaav.

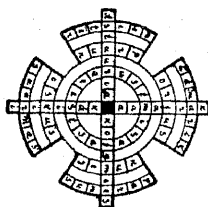
Loosimine on 16. oktoobril s. a. kell 1/4 p. l. talituse ruumes, Müüriwahe, 16, millest palutakse lahendajaid võtta osa.

N. B. **A-ts, Wiljandis.** Palutakse teatada talitusele nime ja aadressi.

„Romaani“ talitus.

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 12 (150)

Õigeid soletusi saatsid:

Tallinnast: Edg. Ant, V. Balti, Arnold Boot, Alma Kroon, A. Leppik, Joh. Munk, Inna Metting, B. Nurm, H. Neuhaus, M. Nurm, J. Nurm, Aug. Oraw, Inna Oraw, F. Prand,

G. Pürand, Hans Peemann, Juuli Püüs, Edg. Tamberg, M. Tamberg, Elsa Tonska, C. W.

Rakwerest: Harry Kängsepp, A. Weenberg.

K. Järwest: M. Sillenbach. **Mõisakülast:** Arn. Reinhaus. **Amblast:** Truta Busch. **Kohilast:** N. Mikker, A. Saks. **Wenewerest:** Aug. Neuhaus. **Kilust:** M. Tamberg, A. Tamberg, H. Tamberg. **Wiljandist:** P. Reinmann.

Neist võitsid loosimisel: 1) Moodne äratuskell — **Truta Busch**, Amblast: 2) Betty Alwer, Tuulearmuke — **Elsa Tonska**, Tallinnast, Söörensi tän. 14-7; 3) Marie Under „Weriwalla“ — **M. Sillenbach** Kohtla Järwest.

„ROMAANI“ talitus.

Romaan

Ilmub kaks korda kuus.

SISU: Zane Grey: Lindprii. — Carl Busse: Põldmäe õpetaja. — S. Silbermann: Surma mõistetud. — P. Grünfeldt: Nüüd laulan kurwalt. — Albert Malden: Luigelaul. — Ernst Petersen: Kui nii veel kordki. — L. Rössink: Hundid. — Araabia jutt: Julgus. — Knut Hamsun: Tule ääres. — J. O. Curwood: Maailma äärel. — Tött ja nalja.

Nr. 16 (154)

August 1928

VII aastakäik.

Lindprii.

Ameerika kirjaniku Zane Grey romaan.

9

Käfi lahtilastes wajas Duane jälle toolile tagasi.

Mac Nelly kobas teise figari järele — esimehe oli ta puruks hammustanud — ja pani ta põlema. Siis pööras ta, nüüd jälle rahulik ja jube, külalise poole. Tal oli mahe wälimus, kes parajasti suure waewaga wõidu saanud. Ta wõttis taskust oma suure nahkse rahatastu ja tõi sealt nähtawale mitu korda kottupandud paberi.

„Siin on teie armuandmine kubenerilt,“ ütles ta rahulikult. „Kui selle läbi loete, siis näete, et ta on tingitud. Kui kirjutate temale alla, siis on tingimine täidetud.“

Ta silitas paberi siledaks, andis Duanele tindipotti kastetud sule ja osutas sõrmega täp-pidega märgitud kohale paberil.

Duane käfi wärises. Lastaid polnud ta enam sulge kätte saanud. Minult suure waewaga kirjutas ta oma nime alla. Buckley Duane! Kui kummaline näis olewat see nimil!

„Siin siis lõpeb Buck Duane, põlatu ja rewolvrimehe elukäik!“ ütles Mac Nelly.

Ta wõttis istet, wõttis sulewarre Duane käest ja täiendas paberit mitmest kohast. Siis ulatas ta selle naeratades Duanele.

„Seega olete nüüd Teksase ratsapolitseinik-tude korpuse kompani M liige.“

„Siis see!“ hüüdis Duane ja tõi seadus selgus. „Teie tahate mind ratsapolitseinikuks?“

„Muidugi, just sedal!“ vastas kapten kuu-walt. „Nüüd kuulge, milline eriline teenistus see peab olema. Mul on palju tööd olnud, sest saadik kui ma enesele selle ülesande wõtsin. Wahest olete kuulnud, et olen juba mõndagi teinud. Pole mõtet teile ütelda, et mind sellele kohale asetasiwad poliitilised mõjud ja et Teksase walitsuses mõtted lahku lähewad, kas ratsapoliitseinikute teenistus üldse kasulik on ja kas ta peab edenema või lagunema. Mina kuulun erakonda, kes politseiteenistust kaitseb, tõenda-bes, et ainult see Teksase elatawaks teeb! Nüüd on minu ülesanne selleks tõendusfi muretseda. Minu tegewusel on ju seni üsna kenad taga-järjed olnud, aga minu auahnus nõuab, et saaksin rööwliitesalgad Rio Grande ääres laiali ajada: Sinna pole ma veel julenud tungida, sest et mul puudus alam juht, keda wajan. Mul on nõu Rio Grande kaldal alata ja nimelt Cheseldinega. Tema on enam kui waid weisewaras. Cheseldine ja tema salk tungib isegi pankade kallale, neid paljaks rööwides. See on minu isiklik weene, mida tõendustega ei saa toetada.“

Cheseldine ei jäta tõendusfi järele. On tarf ja kawal. Reegi pole teda veel näinud. Reegi ei tea, milline ta wälja näeb. Tean muidugi, et olete seal ringfonnas, kus Cheseldine walitseb, wõoras. See ringfond seisab Teie litfu-misringist armata wiisjada miili läänepool.

Seal asub üks lint nimega Fairdale. See on röömlisalga pesa. Nad riisuvad ja tapavad kuipalju tahavad. Keegi ei tea, kes nende juht on. Seda tahan ma teada. Teie peate iseisikult teed tarvitama, mida ise kõige paremaks arvate. Olete ise oma ülem. Tunnete seda sorti ja teate, kuidas neile saab läheneda. Teg pole tähtis. Kui waja, wõib see kosta mitu kuud. Tarwilik on, et minuga ühendusse jääte, ja see saab olema raske sest Cheseldine walitseb suurel maa-alal. Teie peate leidma tee, kuidas mulle saate teateid anda, kui waja on mind ja minu politseinikke. Kawatus on röömlisalka laiali ajada. See on piiril kõige raskem ülesanne. Tema enese wangistamises üksi pole mõtet. Sama wähe tema tapmisel. Sest walitud mehed, kellega ta töötab, on üldsusele sama kardetawad kui ta ise. Meie tahame t e r w e walitud röömlisalga häwitada wõi wangistada, ülejäägi laiali puistata. Seda leida, nende hulka poetada, nende liikumise kohta teateid koguda, neile lõpsu seada, mis meie, ratsapolitseinikud, siis kinni sõbme, see, Duane, on teenistus, mis mulle peate tegema, ja — Jumal teab! — see on tähtis ja suur teenistus!”

„Olen selle oma peale wõtnud,” wastas Duane.

„Teie töö saab olema salajane. Nüüdsest peale olete ratsapolitseinik minu teenistuses. Keegi peale nende, kellele ma heaks arwan seda teatada, ei tohi sellest midagi teada, kui asja laseme lennata. Teie olete lihtsalt Buck Duane, kui see meie kawatusse sobib. Teie saate teatada, et olete ratsapolitseinik. Teie näete, et paberil kuupäew ja aasta puuduvad. Keegi ei saa iial teada, mil Teie teenistusse astusite. Wõib olla saame asja nii paista lasta, et kõik Teie teod, mis tänini olete teinud, wõi wähe-malt enamik neist, riigi teenistuses on tehtud. Jah, ma usun, et asi lõpuks selle pöörde wõtab.”

Mac Nelly peatas hetke aega oma kiire sõnes, näris sigarit, tõmbas kulnud tumedalt koftu ja jatkas siis:

„Keegi piiril ei tunne nii hästi kui Teie selle teenistuse surmawat hädawõitu. Wäga wõimalik, et langete. Tahaksin ütelda, et polegi wõimalust pääseda, kui jutt ei oleks Teie, Buck Duane. Teie nime tunnewad rööwliid. Wõimalik, et Teie suur julgus ja rewolwer Teid läbi aitawad. Seda loodan ma kindlasti. Aga Teie tagasituleku wõimalus on wäga wäike.”

„Sest pole midagi!” ütles Duane. „Aga kui ma peaksin seal wäljas langema — mis —”

„See jätke minu mureks,” katkestas Mac Nelly. „Teie omakessid peawad teada saama Teie armuandmise ja politsei teenistuse. Kui Teie

peaksite seal kangel elu kaotama, siis kannan mina selle eest hoolt, et Teie nimi puhtaks ja Teie teened tuttawaks saawad Selles olge kindel!”

„Siis olen ma rahul,” wastas Duane. „See on enam, kui ma iial julgesin loota.”

„Nii oleks siis kõik korras. Unnan Teie kuludeks raha. Teie lähete niipea kui wõimalik tööle — mida warem, seda parem. Loodan, et mulle weel midagi muud meelde tuleb, eriti selles suhtes, kuidas minuga saate ühenduses seista.”

Weel kaua, kui tuli kustumud ja pomin laagritule ääres sumbunud, pikutas Duane ärk-wel, wahtis lahtisilmil pimedasse ja imestas päewaseid sündmusi. Ta oli alandlik tänuil kui hinge põhjani ning ütles teretulemast kaalamurdwale teenistusele, mis ta wõis anda mehele, kes ta oli päästnud.

Ta mõtles emale, õele, onu Jimile, wanda-dele sõpradele ja kodule. See waldas teda nii, et ta selles mälestuses aastate jookkul esimest korda jälle rõõnu tundis.

Oli juba hele päew, kui ta ärkas.

Mac Nelly kutsus teda einesele.

Wäljast tulid päewa asfalduste hääled: mees-tehääled, pragisew tuli, hobuste hirmumine ja tampimine, koerte haukumine. Duane wiiskas waiba pealt ja tarwitas seepi, habemenuga ja harja, mis pingil seisid — haruldased luksus-asjad rahutul põgenejal.

Siis läks ta wälja.

Ratsapolitseinikud istusid ringis paigal ja sõid.

„Hoisid!” ütles Mac Nelly. „Kaputage ja pigistage Buck Duane kätt! Tema on minu salajane ratsapolitseinik. See on tunnistus, mis teid kõiki loodetawasti warsti hoogu wiib. Muudugi suud pidada. Teenistusjaladus!”

Ratsapolitseinikud üllatasid Duanet kawatsewa teretusega, ja kui Duane kui oma mees nende keskele istus, siis tundis ta oma südamesse fertiwat õrna ja pühalku tunde.

Pärast einet wõttis Mac Nelly Duane kõr-wale.

Siin on raha. Waadake, et sellega wõimalikult kaua läbi saate. Kõige parem minge kohe El Pasosse ja nuuskige seal ringi. Siis Valentinesse, see seisab Rio Grande lähedal ja umbes wiiskümmend miili Rim Rockist. Seal unbruses elutseb Cheseldine. Kusagil põhjas seisab Fairdale linnake. Aga Cheseldine ei peida enamast alati kaljude wahela. Seda teeb ta waid mõne jultunud rööwkäigu wõi kallaletungi jä-rele. Selle bandiidi wafallideks on mitu piiri-linna, mis ta on arast teinud. Neid kohti waja tundma õppida, eriti Fairdale. Kirjutage mulle adjutandi aadressil Austini. Ma ei waja

Teile ütelda, et kirjadega peate olema ettevaatlik. Ratsutate jada, katkida miili, kui waja on, wõi otsekohe El Basosje."

Mac Nelly jäi wait ja lastis tunda, et tal enam midagi ütelda ei olnud.

Duane tõusis pikkamisi.

"Lähem kohe teele," ütles ta ja ulatas kaptenile käe. "Tänada — tahaksin Teid tänada, kapten!"

"Bürgerile, mees! Urge mind tänage!" ütles Mac Nelly ja pigistab Duane kätt. "Olen juba saatnud hulga inimesi surma, wõib olla, olete Teiegi üks neist. Aga, nagu öeldud, Teil on shansse — üks tuhande vastu. Ja, Sumala eest! — mina ei tahaks töesti olla see Chesheldine wõi mõni teine, keda Buck Duane waritseb. Ei, mitte ela hästi! Sumalaga, Duane! Ja nägemiseni!"

15.

Läänepool Becose jõe laienes Teksas laialt, metsikult maastikult. Tema põhjapoolses osas seisib Plano Estacado lendaw liiw. Lõunapoolne oja pikuti Rio Grande äärt mööda oli wiljakandew. Raudtee lõikas nõbrõigelt läbi wiisjada miili sellest maast ja ainsad linnad ning külad seisid selle raudtee ääres wõi tema lähedal. Siin läänepoolses Teksases veel asunikke ei olnud, aga rõõwliiskade walitsusest hoolimata tungisid pioneerid ikka kaugemale ja kaugemale edasi.

Õnnetu olid tulnud üksituid karjakaswatajad, siis jelsisid nende juurde naabrid lähematesse wõi kaugematesse orgudesse, siis tekkisid wäikesed külad, wiimaks raudtee ja linnad. Ikka veel woolas pioneere juurde ja nad tungisid ikka sügavamale orgudesse ning walgusid laiali lausmaastikule.

Wiimased olid mezquitidega ja kaktustega kaetud stepid, millele wesi otse nõiduwalt mõjus. Hektar maad kandis wähe rohku, aga olemas oli miljoneid hektareid. Kari kosus ja kaswatajad said rikkaks.

Rio Grande jooksis läänepiiril umbes tuhat Inglise miili peaaegu õiges joones lõunasse. Siis, nagu oleks ta sellest suunast küllastunud, pööras ta äkki põhja ja sünnitas selle, mida nimetati Big Bendiks — suureks käänuks. Raudtee, mis läände jooksis, lõikas risti neist mägedest läbi ja kõik maa, mida põhjast raudtee ja lõunast jõe piiras, oli sama tühi kui Plano Estacado. Seal polnud ainuski asundust. Big Bendi ees, nagu sellele piiri panes, seisib Ordi mägestik, kust Ordimägi, Kirikumägi ja Clewandimägi oma paljad pead üles tõstsid. Gesmägede orgudes ja wäljas lagedal seisid loomafarmid, kau-

gemal põhja pool külad ning Marfa ja Alpine linnad.

Nagu Teksase teised osad, oli seegi oma ette ilm — maailm, kus suured karjakaswatajad oma rikkust pidid jagama suurte karjarõwlitega. Selle koha sissekäigu juures seisib linnafene Ord. Ta jagas oma nime tumeda mäeladwaga, mis paar miili temast lõunapool üles tõusis. Ojalgul oli see asundus mehhiikaste oma — olid näha seal veel katolikir misjonimaja sawiwaremed — aga karjarõwlite ja bandiitide tulekust saadik oli hulk elanikke tapetud wõi ära aetud. Sellepärast elasid nüüd siin Ordi kosumisel ja pahal kuulsusel waid veel wähesed mehhiikased, ja neil oli walida, kas karjarõwlitega kofku mängida wõi neile nende lasteharjutuste sihtlaats olla.

Ühel päewal, septembrikuul vastu õhtut, sõitis keegi wõõras Ordi. Ssegi selles koonduses, kus kõik mehed ühel wõi teisel põhjusel tähelepantu wäärisid, äratas see huwi. Wõimalik, et lema hobune esimesena ja kõige enam tähelepantu enesele tõmbas. Hobused olid siin nähtawasti tähtsamad kui mehed. Hobune polnud just eriti ilus. Esimesel pilgul paistis ta olemat ifegi inetu. Aga ta oli hiiglasuur must kui pigi ja, kõigest rawitsemisest hoolimata, harjusline. Ta keha oli pikk ja liikmed olid raske. Jgapjdi oli ta koloss. Keegi tähendas, temal olla suurepärane pea. Ja töesti, kui oleks waadatud waid pead, siis oleks see olnud iludus. Nagu inimesed, nii ilmutawad hobused oma olemust wormis, suuruses ja pea iseloomus. See hobusepea kuulutas tuld, kuruft, õiljat päritolu, ustarwust. Silmad olid tal pehmed ja ustarwad nagu naifefilmad. Loom oli täitsa must. Ainult otsaesisel oli tal ümmargune walge täht.

"Ütelge, mister, kas tohib küsida, mis ta nimi on?" hüüdis keegi räbalates pois, kelle silmist armastus hobuste vastu wälja wahtis.

"Kuull" wastas ratsamees.

"Wist küll wäike kuuli pärafi otsaesisel, mis?" sõistas pois teisele. "Küll see wõib joostal Suurim hobune, keda ma itial olen näinud."

Kuul kandis suurt, musta mehhiiko sadulat hõbedaste litritega, lastoga ja joogipudeliga ning wäikese patiga, mis oli rullitud telgriidesse.

Nähtawasti kandis ratsanik oma hobuse wälimuse eest suurt hoolt. Tema oma wälimuse oli lihtsa cowboy ehk lehmapoisi oma. Ta kuub oli kulunud ja täis plekke. Saapad ilmutasid lähemat tutwust kaktusofastega. Nagu hobune oli meeski kaswult hiiglane, aga liitum ja mitte raske kehahitusega. Wuidu wääris tema juures tähelepantu veel tume nägn ja

juuks, mis oimukohtade juures walge. Ta kandis kaht rewolvrit ja mõlemaid kannis madalal. Aga see oli Big Blandi, harilik asi, mis tähelepantu ei äratanud. Teraw silmitseja oleks ometi weel wäikest erinemist märganud: ratsaniku parem käsi oli pruunim kui pahem. Nii siis ei kannud ta paremas käes iial kinnast!

Beatunud oli ta ühes kõdunemas majas, mis oma laial, kõrgel eifiküljel kandis filti „Hotel“. Ratsanikud tulid ja läksid laial tänaval kahe rea poodide, kõrtside ja majade wahel. Ordil polnud tõesti ettevõtlifku wäljumuist. Ameeriklased olid siin wististi palju omandanud mehhiiklaste weniwusest ja laiskusest.

Hotelli ees seisis ningisugune laudpörand, mida ühtlasi tarwitati kõmitseks kuni ka weraudaks. Sellel istusid wõi toetusid jämeda puuwõre najal mehed mitmesugusest wanadusest. Enamik neist kandis wanu ülifondi ja kortsumud sombeerofid (kõrgepõhjaga kaabusid). Mõned neist olid wõttatud, saabastatud ja kannustatud. Kellelgi neist polnud kuube seljas, küll aga kandisid kõik westi. Rewolvrite arw oli suurem kui meeste arw.

See oli feltskond, kes filmnähtawalt nii laisk oli, et uudishimugi ei ilmutanud.

Kogusummas näisid nad olewat heatahtlikud, aga see polnud wabameelne, lahe wiis, mis iseloomustab cowboyfid ja karjakaswatajaid, kui nad päewaks wõi paariks linna tulewad. Need mehed olid päewawargad ja mis nad peale selle weel olid, oli kergesti mõisteta.

Tulnud wõõras heitis neile pilgu ja nägi kohe, et need härrad iial polnud tööd teinud.

Reegi suurte wurrudega suur mees astus hulga keskelt esile.

„Dere, wõõras!“ ütles ta.

Wõõras oli kummaranud sadulawõõd lah-tistama. Müüd tõusis ta päästi ja noogutas. Siis ütles ta:

„Jänu on mull!“

Sai muige lagunes nägudele. See oli kutsum teretus. Üksteise kannul läksid nad wõõra taga hotelli. Wõõraste tuba oli kuuritaoline, paha lehtu laotaw ruum peaaegu mehikõrguse letiga.

„Lähemale, mu härrad!“ hüüdis wõõras.

Rõhstades, naerdes, nalja tehes ja wandesõnu pomisehes tungisid nad peaaegu üksteise peale, et jõuda leti juurde. Reegi neist ei märganud, et wõõras filmanähtawalt sugugi nii jänune ei olnud, kui ta oli tõendanud. Ta tegi, nagu oleks ta joonud ei joonud aga tilkagi.

„Minu nimi on Jim Fletcher,“ ütles suurte heledate wurrudega suur mees.

Ta rääkis lühidalt, aga sellise tooniga, mis näitas, et ta oma nimetuwust eeldas. Ses nimes peitus midagi, aga wõõrale ei awaldanud ta wähematki muljet.

„Minu nimi wõiks olla Blasius, aga see ta ei ole,“ wastas ta. „Mis selle pesa nimi siin on?“

„Selle metropoli nimi on Ord. Kas Teie jeda ei teadnud, wõõras?“

Nende sõnadega toetas Jim Fletcher selja wastu letti. Tema kollased filmad, mis selged kui kristall ja läbipaistwad kui kullifilmad, pöördusid kindlasti wõõrale.

Teised mehed tungisid lähemale ja tekitasid ringi. Nad paistisid olewat uudishimulikud ja olid walmis wõõra wastu astuma, selle järele, milliseks Jim Fletcheri lõpp kujunes.

„Muidugi on mulle see koht weidi wõõras. Kaunis kangel raudteekt, mis? Weidrad teed siin umbruses.“

„Kui kaugele tahate siis weel minna?“

„Arwan, nii kaugele kui jõuau,“ wastas wõõras karedasti naerdes.

See wastus awaldas kuulajateringis mõju. Mehed pilgutasid üksteisele filmi. Fletcher silistas mõttikult oma murrude otsi. Tema toon ei olnud enam nii teraw ja uurim.

„Om,“ ütles ta, „Ord on algpunkt, nii ütelda hüppelend. Big Bendist olete kord ometi juba kuulnud, mis?“

„Muidugi. Sinna ma just tahangi minna,“ wastas wõõras.

Fletcher pööras ühe mehe poole, kes ringi wäljisel äärel seisis.

„Knell, tule siia!“

Knell tungis läbi. Ta oli wäike mees, wae-walt suurem poisikestest ja peaaegu kahwatu nende brongsmeeeste keskelt. Tal oli pikk, kitsas, ilmetu nägu.

„Knell, see siin on —“ ütles Fletcher.

Siis wõõrale:

„Mis Teie nimi on?“

„Siljutist saadik pole enam lusti ennast esitleda.“

See nali tekitas suurte nalja. Wõõras oli külm, nuretu, ükskõikne.

Knell astus lähemale. Wiisist, kuidas Fletcher temale eesõiguse andis, selgus, et müüd tähtsam mees esile astus.

„Ariasjus siin?“ küsis ta lühidalt. Rääkides seisis ta ilmetu nägu kummalises wastolus ta hääle kõla, jõu ja koledufega. See hääle näitas, et mehel puudus wähemgi humoor, armastuswäärsus ja süda.

„Ei,“ wastas wõõras.

„Kas tunnete kedagi siin umbruses?“

„Mitte ainuiski hinge.“

„Sõidate siit maid läbi?“

„Jah.“

„Pögenete tagamaale — jah?“

Teffis paus. Võõras näis pisut pahaseks saavat ja ajas enese põlglikult sirgeks.

„Kuna teie kõik nii armastusväärsed ja diskreefjed siin Big Bendis näete olevat, siis mõin teile ütelda, et jah. Olen põgeneja,“ vastas ta kerge pillega.

„Läänepoolt Ordist — vahest El Paso ümbrusest?“

„Just sealt.“

„Alhaa! Seal?“ Kneli sõnad piitsutasid õhku. Tuba jäi vaikseks. „Olete alt jõe äärest. Seal on neil sellised loomad. Võõras, Teie olete waletaja!“

Kanusteförinal ja trampides lendas hull laiati. Knell ja võõras jäid üksi keskele.

Sedalaadi metsik taimelama ei eksi ial ühe mehe julguse üle otjustades. Knell oli jeda lõikawalt ütelnud ja seisis walmilt. Võõras waltas äkki oma kõnemiisi. Nagu brongisist waltatud oli ta. Sellised olukorrad olid talle tuttawad. Tema filmis tõusis kummaline tuli nagu kompassi nõel.

„Muidugi olen ma waletanud,“ ütles ta. „Sellepärast ei wõi see mind haawata. Olen otjimas sõpru, mitte waenlast. Teie ei näi olewat sihuke kalleja, kel alati himu on kedagi maha lasta. Peaks aga asi ometi nii olema — olge lahke, awage tants . . . Mina jätan rewolwitrimeest iseloomustawas wiisil suurena.“

Knell filmitjes wastast külmal. Mingisugust liigutust polnud ta kummalisel näol. Aga kütadagi wäljendus ta pilgus mõiste, et ta oli tabanud metalli, mis andis teise kõla kui ta oli oodanud. Ülestututud, ise oma walikul wõitlust alata wõi taganeda, nättas Knell ennaft eht rewolwitrimeest iseloomustawas wiisil suurena.

„Doobun, võõras!“ ütles ta, pööras leti poole ja tellis whisky.

Põnewus lahtus. Waikimine lõppes. Mehed tungisid jälle lähemale. Wahejuhtumine oli mööbunud. Jim Fletcher lähenes võõrale. Lugepidamus ja lahtus möödustasid nüüd ta kõrduft.

„Om! Teise nime puudusel tahan siud kutsuda Dodgets,“ ütles ta.

„Dodge on sama hea kui iga teinegi nimi . . . Jälle lähemale, mu härrad. Ja kui te ei wõi lahked olla, siis olge ettewaatlikud!“

See oli Buck Duane esimene esinemine wäikeses rõwlipefas Ordhis.

Kolm kuud tagasi oli Duane Nuecesti waldkonnast lahkunud. El Pasos ostis ta parema

hobuse, mis leidis, relwastas ja walmistas end ka muidu oma otstarbele wastawalt. Siis läks ta tundmatuile teile. Sõitis linnaft linna, külast külla, farmist farmi. Oma kõned ja kuse sobitas ta alati muljega, mida ta üfsikute isikute peale tahtis awaldada, keda ta kohtas. Kord esines ta cowboyna, kord karjakawatajana, kord loomaostjana, kord maamaatkerina ja maostjana.

Kaua enne metsikusse Ordi jõudes esines ta põlatud põgenejana, kes läks teist kohta otjima. Ta reisil pikkamisi, seft et ta tundma õppida tahtis maad, külade ja farmide asukohti, elanikude tööd, harjumusi, klatsi, lõbustusi ja karutusi. Asja, mis teda kõige enam huwitas, — Gheseldinet ja ta seltsimehi — ei nimetanud ta ial. Aga kuna ta siin-seal juttu wõstis ja wanad farmi ning loomaloode läbi sõelus, omas ta teadmist, mis ta kawatusetele olid kasulikud. Teg ei mänginud tema ettewõtte juures mingisugust osa. Kui waja, nõudis ta ülesanne aastaid. Selle ülesande hõnnastam ja elufaridetam wiis ilnuis pitaldastes ja rasketes ettewalmistustes. Kui Duane Fletcheri nime kuulis ja Kneli oma ees nägi, siis teadis ta, et ta oli jõudnud kohale, mida ta otsis. Ordi külla seisil lausmaastiku ääres. Tema kuulus oli paha ja kahtlane. Siit wiisid wististi kõwerad teed lindpriide mitte ial ekfutatud paradiisi — Big Bend.

Duane tegi enese — ometi mitte wäga palju — Jim Fletcherile ja paarile teisele poisile sõbraks; — need lobisid heameelega ja lastid endid temal joota ning sõbta. Siis, niipea kui ta oma hobusele juua annud, ratsutas ta paar miili linnast metsja, mille ta enesele enne oli ära märkinud. Sel oli kahesugune otstarwe: siin oli ta esiti julgem ja teiseks wõis see harjumus tema nimele kui põlatule kasulik olla. Siis peeti teda wististi kergemini „üfsiku hundi“ jarnafteks põgenejaks.

Duane oli enesega rasket wõitlust wõidelnud ja raske wõidu saanud. Tema wäline elu ja tegutsimine oli jäänud samaks, aga seespidi oli ta määratumalt muutunud. Küll ei wõinud ta ial enam saada õnnelikuks, ei wõinud enesest maha raputada tonte, mis teda peaeagu meelehettele ja hulluks ajanud, aga nüüd oli tal ülesanne, mis muidu teistel oli wõimatu.

Mis see tähendas, jeda oli ta eneses kummaliselt ja õnnetaolikt tunnud ärkawat. Selle läbi oli ta saanud teadlikuks, kui kirglikult ta oma ülesandest oli kinni haaranud, mis ta endise häbinärgi pidi kustutama. Kauad ei õwardanud enam ta käsi ja rauduks ei liikunud enam tondina ta unenägudes. Jial ei unustanud ta, et ta oli waba.

Ja selles uuestisündimistundes kõwenes käs-

kin soom, maa vägivaldseid elemente, Cheseldinet ja ta seltsimehi, kohtu kätte toimetada. Jutt oli hulgukestest, varastest, röövlitest, mõrtsukatest, kõiksugu roimaritest, ja neid oli vaja hävitada. Ta tundis eneses kirglist jahilusti. Monikord kartis ta, et selles mitte ei esine ta politseivõimad ja uhkus, vaid et temas tõstab oma Hüdra pead wana, päritud, hirmus lust tappa. Aga selles polnud ta kindel. Ta kartis mõtisklemist. Ta pidi ootama.

Sel õhtul seisis veel kaua läänes imelik kuma. Selge taewa kullapuna vastas seisis Ordi mäe paljas must tipp, ilus, ometi kaugel, tume, ometi meelitatav. Võlutult wahtis Duane sinna. Seal kusagil sügaval kaljude wahel või mõnes metsikus kuristikus seisis Cheseldine salajane peiduurgas. Igal pool El Basoft sõites oli Duane kuulnud kõnelemist Cheseldinest, tema salgast, tema metsikutest tegudest, tema kawalusest, tema kaugetest rööwkäitudest, tema üllatawast ilumuusest kord siin, kord seal nagu sootuli. Aga iial ei kuulnud ta midagi tema warjupaigast, tema peiduurkast, ei iial ainuski sõna tema wälimusest.

Järgmisel hommikul sõitis Duane Ordi jälle tagasi. Ta hoidis põhja poole ja ratsutas alla üht kiwist mäeteed mööda, mille ääri ajutiselt näis olewat karjateeks tarwitatud. Kuna ta oli läänest tulnud, siis wiis see põhjasuund teda täiesti tundmatule maale. Aga kuna ta edasi sõitis, waatas ta terawasti ringi, nii et talle kõik meelde jäi. See mõis temale ehk mõnel hiljemal sõidul kasulik olla.

Kiwikas, metsik ja pöösastunud mäekülj muutus allmägedest tulles pikkamisi lagenditaks, mis oli kaetud tiheda rohuga. Sellegipärast ei näinud Duane lõunani ainuski karja ega farmi. Samal ajal märkas ta raudteesuutju. Mitmetunnise sõidu järele jõudis ta linna, mis küsimusel Bradfordinis osutus. See oli suurim linn, mida ta pärast Marfat näinud. Ta arwas seal olewat kuni wiisteistkümmendtuhat elanikku ilma mehhihlasteta. Kuna lähem linn oli Ord, ainult 40 miili sealt eemal, siis arwas ta kohaseks siin pifut peatuda. Ta sidus hobuse ühe wõorastemaja ette kinni ja lontis Bradfordi waatlema.

Ometi alles pärast pimedat tulekut tõendus Duane kahtlus Bradfordi suhtes. See linn, unine päewal, ärkas pimedas. Biff rida kõrtse, tantsumuule, mängupõrguid oli käimas. Duane külastas neid kõiki ja oli üllatatud leidmast sealt sama metsikust kui Blandi laagris. Siin sai talle selgeks — mida enam jõe ääri mööda läände, seda harwemaks jäid auwad asukohad,

sega armukamaks muutus kahtlaste isikute arv, seda suuremaks muutus korralagedus.

Duane tuli oma wõorastemajja tagasi weenega, et Mac Nelly kawatus, Wig-Bandi maad puhastada, lõpmatu raske oli. Ometi, mõtiskles ta, jalk julgeid ja kiirestilastjaid ratsapolitseinike pühiks näiteks Bradfordi warsti puhtaks.

Wõorastemaja peremehel oli sel õöl veel üks teine külaline, keegi tekaslane pifa musta kuuega ja laia sombreeroga, mis Duanele meelde tuletas ta wanaisa. Sel mehel olid läbitungiwad silmad, wiisakad kombat ja selgestinähtaw kalduwus seltsi ja piparmündinapsu järele. Ta esitas ennast kolonel Webbina Marfast ja arwas nagu enesefirmõistetawaks, et Duane temale enesest midagi ei teatanud.

„See on mulle üks kõik, mu härra,“ ütles ta ja wiskas käega. „Olen palju reisinud. Tekas on waba maa, ja siin umbruses on tarwem ja mõislikum mitte uudishimu awalbada oma seltsilise wastu. Teie mõiksite olla Cheseldine Wig-Bandi või kohtunik Little El Basoft — mulle on see üks kõik. Mul on waid lõbu, et wõin Teiega klaasi kokku lüüa.“

Duane tänas teda ja sai sellejuures teadlikuks tagasihoius ja auwäärilikkuses mida ta kolm kuud tagasi polnud tunnud.

Siis nagu alati, näitas ta ennast hea kuulajana. Kolonel Webb jutustas muuseas, kuna tulnud siia Wig-Bandi oma kadunud wenna asju korraldama, kes siin Fairdale oli olnud karjakaawataja ja sheriff.

„Ei leidnud ta äri ega farmi ega haudagi,“ ütles kolonel Webb. „Ja ma ütlen Teile, kui põrgu poolgi nii paha on kui Fairdale, siis ei tahaks ma siin oma pattude pärast mitte kanatada.“

„Fairdale! Wõin seda juba arwata. Siin on sheriffidel raske põli,“ tähendas Duane ja katkus mitte uudishimu näidata.

Kolonel wandus kowasti.

„Minu wend oli ainus aus sheriff, kes Fairdale iial olnud. Ime, kui kaua ta elus püsis. Aga temas oli tuul, ta oskas lasta ja oli ettewaatlik. Peale selle oli ta küllalt nii tark, et oma tegewuse waid Fairdale ja ta lähema ümbruse peale piiras. Ta jättis üksitud hulguised rahule — muidu ei oleks tema asi nii kaua kestnud. Mis siin piiri ääres hädabarmilik on, on kuus kompanid ratsapolitseinikke!“

Duane märkas koloneli uurimat pilku.

„Kas tunnete seda teenistust?“ küsis ta.

„Kord warem. Kümne aasta eest, kui San Antonios elasin. Peen meeskond ja Tekase päästjad!“

Kuberner Stone ei ole selles armamises,“ ütles Duane wahela.

Nüüd lõhkes kolonel Webb. Silmanähtavalt ei meeldinud kuberner temale suure riigi võimujuhina. Täi aega rääkis ta poliitika ja sellest, et valitsevad härrad Austiniis määratumat pindala läänepool Besose jõe küllaldaselt tähele ei pane. Ta rääkis küllalt nii palju, et Duane aratada muljet, et mees oli üks arukamaid, hästiteadvaid ja ausaid kodanikke, keda ta juba ammu oli ihaldanud kohelda. Duane püüdis enmast siis ka näidata lõbusana, ja osavõtlituna. Ta nägi, et siin võimalus oli omada mäartuslikku tutvust, võib olla isegi sõprust.

„Olen siin võõras,“ ütles ta viimaks. „Kuidas on lood bandiitidega ja hulguštega, kellest räägite?“

„Neetud asi on see, härra, ja usmatu asi. See pole enam kellegi lehmavargus, see on karjavarargus en groß! Suured loomataupmehed, keda arvatakse ausateks, võtavad sest samuti osa kui õiged kurjategijad. Siin piiri ääres on alati suurel hulgal loomi varastatud. Aga varastatud loomadest lahti saada — on raske. Salk, kes ruumis siinse linna ja Valentine mahel opereerib, seda raskust nähtavasti ei tunne. Keegi ei tea, kuhu varastatud karjad lähewad. Aga see pole minu arwamine üksi, et nad lähewad mitmele suurele lihunikäriale. Need wiivad nad siis San Antoniosse, Austini, New Orleansi ja ka El Pasošse. Kui teie siin Marfa ja Valentine mahelisel suurel karjakasvatuse rajal ratsutate, siis leiate kogu teel langemud loomi ja wõsastikust põgenenud loomi. Karjad aetakse ruttu kaugele. Põgenenud loomadest ei küsi keegi midagi. Nad lastakse joosta.“

„Suur äri!“ tähendas Duane. „Kes on siis need suured — lihaärid?“

Seda äkilist küsimust kuuldes näis kolonel Webb kohmetumat. Ta pööras oma läbitungiva pilgu Duanele ja silitas mõttlikult oma kikkahet.

„Nimesid ei taha ma muidagi nimetada. Arwamine on teine kui otsekohene süüdistus. Ei ole tarwe siin maal teateid anda.“

Kui siis jutt bandiitidele kaldus, oli kolonel Webb walmis wabameelselt rääkima. Duane ei jaksanud otjustada, kas see kolonel Webbi isiklik lemmikteem oli, wõi seisis bandiidid ja nende teod nii wäga awaliku arwamise eiskohal, et seda igauks pidi teadma.

Suur nimi jõe kaldal oli Cheseldine, aga see näis olemat ainult nimi, mis isikust täiesti erinenud. Keegi usaldusewäärt inimene, keda kolonel tundis, polnud seda Cheseldinet ual näinud ja need, kes kiitlesid, et neil see au olnud, läkisid oma kirjeldustega nii lahku, et Cheseldine weel saladuslikumaks muutus. Weri woolas nagu wesi Big Bandid ja kõigis neis mõrtsu-

katbis süüdistati, Cheseldinet, ja ometi püsis kõnast, et keegi Cheseldinet nende tegudega ei saanud ühte põimida.

Selle isiku saladusega filmapaišwas wõistlust seisis tema alamjuhtide Poggini ja Knelli iseloonud ning teod. Need olid tuntud isikud kõigis linnades kaksjada miili Bradfordi ümber. Knellil oli oma „kuulsus“, aga rewolwri-kangelasena ja uskumata ohwritenimekirjaga seisis Poggini temast ees. Keegi polnud ual midagi kuulnud mõnest Poggini sõbrast. Sadedandeb lood käisid ringi tema julgusest, tema lasteosawusest, tema mängukirest, tema armastusest oma hobuse wastu — tema külmast tapmisest, mis ta toime saatis iga inimese kallal kes temale põigiti ette tuli.

„Cheseldine on nimi, õudne nimi,“ ütles kolonel Webb. „Mõnikord küsin eneselt, kes on siis selle salga peaju? Kusagil nende rööwimiste taga siin piiril peab peituma meister; meister, kel wõimet on selliseid hirmutisi nagu Poggini ja Knelli ohjas hoida. Need kaks on kõige suuremad rööwolid siin läänes. All lounas leidub küll weel salk mehi, aga ma kahtlen, kas neist keegi enmast wõrrelda võib Pogginiga ja Knelliga — wäljaarwatud wähest Buck Duanel. Kas olete kord juba sellest mehest midagi kuulnud?“

„Jah, üht kui teist,“ wastas Duane rahulikult. „Tulen Lõuna-Teksasest. Buck Duane nimi on siis ka siin tuttav?“

„Õn, mees, kus ei tuntaks seda nime?“ wastas kolonel Webb. Olen ta tegusid uurinud nagu kõigi teistegi tegusid. Muudugi on ka Duane, kui ükšildane ja ükšil hunt, täik saladust, aga mitte nii kui Cheseldine. Siin jutustakse temast palju lugusid, nende hulgas mõned õige koledad.“

Aga ometi peitub temas midagi romantilisku. Tema surmas kolm suurt rööwlišalgajuhti — usun Blandi, Gardini ja weel ühe, kelle nime ma olen unustanud. Gardini tunti Big Bendis, tal oli siin sõpru. Blandil oli Rio Grande ääres kuri nimi.“

„Siis on sel Duanel Besosest läänepool kaunis ebaharilik nimi?“ uuris Duane.

„Teda peetakse enam omasuguste kui ausate inimeste waenlaseks. Olen kuulnud ustawalt poolt, et Duanel on sõpru ja kogu maakonnad teda pooldawad — muudugi salamahhi, sest tema pea eest on taju töötatud. Tema kuulsus siin maal näib ühenduses seiswat tema wõr-ratu rewolwrišarmisawusega ja tema waenlusega rööwlipealikute wastu. Olen kuulnud nii mõndagi karjakaswatajat ütlemat: Annaks Jumal, et Duane tuleks kord meie ümbruskondal Annaksin selle eest wiitšada pesot, kui näeksin teda kord Pogginiga kokku põrkawat.“

On kummaline nähtus, kui kadepad need juured bandidid üksteise peale on."

"Jah, see on küll kummaline. Kas on Cheseldine jalk viimajal ajal tegutsenud?"

"Ei. See ümbruskond on juba mitu kuud loomavargusest puutumata jäänud, kuigi karjade keskel seletamatuid liikumisi on tähele pandud. Arvatavasti on kõik karjad, mida nüüd minema saadetakse, juba ammu enne marastatud. Cheseldine töötab laial maaalal; see on nii lai, et teated alles nädalate jooksul koonduvad. Siis pole jälle midagi kuulda. Need tuulevaikused kuulutavad aga kindlasti jälle torni tulekut ette, tulgu see warem või hiljem. Mida harmaks Cheseldine löögid jäävad seda suuremaks ja jultumaks muutuvad nad hiljem. Mõned inimesed usuvad, Cheseldinel ei olla midagi tegemist pangaröövimistega ja rongiröövimistega, mida viimastel aastatel on nähtud, Aga see ei ole tark mõte. Need asjad on liig hästi kavatsatud ja liig hea kaitse all korraldatud, nii et neid lihtsalt mehhiolaste ja hulguuste süüks ei saa panna.

"Mis Te armate tulevikust? Kuidas see kord kõik kord lõpeb? Kas jõutakse röövlisalgad hävitada?" küsis Duane.

"Ei Rio Grande ääres saab alati leiduma seadusevastaseid elemente. Kõik maailma sõjaväed ei suuda viisfada miili pikka kalbatihnikut puhastada. Aga röövlisalkade õitsengu aeg, nagu seda juured juhid veel praegu naudivad, saab warem või hiljem lõpma. Noimariid ründavad kagusse. Aga mitte nii tihedalt ja ruttu kui pioneerid. Pealegi hullavad roimariid üksteisi vastamisi. Pikkamisi saavad ka karjatasvatajad vihaseks, kuigi nad veel tegutsema ei hakka. Aga seegi tuleb pea. Saavad farmerid kord juhi, siis hakkavad nad võitlema. Seegi aeg tuleb. Räägitakse walwuriist, luurajatest, nagu need Kalifornias on organiseeritud ja nagu neid praegu Idahoos organiseeritakse. Eritalgu ainult räägitakse neist. Aga küll aeg tuleb. Ja siis on Cheseldine ja Pogini päewad loetud."

— — —

Järmisel hommikul kargas Duane sadulasse ja läks teele Fairdale poole, niipea kui ta oli selgusele jõudnud, et see linn kahe päewa sõidu Bradfordi põhja pool seisis. Seal wahel sõitis postitõld kaks korda nädalas.

Duane ratsutas pikkamisi, sest et ta maad võimalikult hästi tahtis tundma õppida. Ta nägi waid üksteid karjafarme. Mida kaugele ta jõudis, seda parema rohku leidis ta ja

kummalisel wiisil seda wähem loomakarju. Parajasti päikeseloode ajal filmas ta kogu sawi omne, nii parajasti Bradfordi ja Fairdale wahel kesspaigas. Seal oli, nagu Duane kuulnud, läbireisijate jaoks mugaw wõõrastemaja.

Kui ta wärawa ees peatas, teretasid teda peremees oma perekonnaga ja hulk logelejaid kaunis üksluiselt.

"Näгите posti?" tähendas keegi

"Seal ta juba tulebki," ütles keegi teine. "Soel on täna õhtul pagana kiiresti sõitnud."

Kaugel taga teel nägi Duane tolmupilwe, hobuseid ja wanumat tõlda. Olles oma hobuse eest hoolitsenud, tuli ta kõrtsi ette salga juurde tagasi. Need ootasid postitõlda, kaugelelawate inimeste osawõtuga.

Siis weeres suur, porine tolmune sõiduk lähemale. Pakid olid tõllalaele asetatud ja tõlla taha seotud. Salk reisijaid tuli tõllast wälja ja kolm neist aratasid Duane huwi. Üks neist oli suur, tõmmu, filmatorfaw mees, ja teised kaks olid daamid, kes kandisid pikki halle mantleid ja loori.

Duane kuulis, kuidas kõrtsimees härrat nimetas kolonel Longstrethiks. Kui seltskond siis majja läks, kuulsid Duane terawad kõrwad mõne sõnakatke millest ta teada sai, et Longstreth Fairdale pürjermeister oli.

Ka Duane läks nüüd majja ja kuulis, et õhtusööök walmis olla. Laua juures istus ta nende kolme wastas, kes ta tähelpanu aratanud.

Kadestan neid õnnelikke cowboyd, Ruth!" ütles Longstreth.

Ruth oli lokilise peaga neiu, kel hallpruunikad filmad.

"Ihkan pööraselt mets hobuste seljas sõita", ütles ta.

Sellest taipas Duane, et neiu siin Vääne Tekfases küllalitseks oli.

Teise neiu sügam, kellpuhas hääl põhjustas Duanet teda lähemalt filmittsema. Neiu oli nii ilus, nagu ta neid veel tial ei olnud näinud. Ta oli sale, aga ta keha oli nii arenenud, et Duane teda armas kahetümneaastaseks või pisut üle selle. Tal olid wõrratu ilusad käed. Kolonelliga, kes arwatavasti ta isa oli, polnud tal sarnadust. Ta näis olemat wäsinud ja rahulik, isegi melankoolne. Tal olid peen nägu, klaar, oliwi karwa nahk, suured mustad filmad ja sirge nina, mille wahijem õrnus Duanele meelde tuletas kallid rassihobuseid, suu, mis küll polnud eriti wäike, aga oli wäga ilus, ja sügawmust juuks — kõik see kõneles Duanele tema iludusest. (Särgneb.)

Põldmäe õpetaja.

Saksa kirjanik **Carl Busse.**

Oli imeilus sügispäew, kui leinarong liikus wälja surnuaia poole. Maeti õpetajat, kes oli kogu inimese eluea siin elanud ja töötanud. Peale wajalikkude koduhoidjate põlnud lähemas ümbruses keegi koju jäänud. Kõik tahtsid wanale õpetajale anda wiimast au. Taluaedu oli rüüstatud. Paljad ja lilledeta olid nad nüüd. Sest wiimased lilled ehtisid puusärki wõi olid põimitud pärgadeks. Linalakad, kes waewalt jaksasid joosta, kidurad raugad, kes waewaga edasi said, terwed mehed ja naised — nad kõik olid leinarongis. Ka hulk ametiwendi oli kohale rutanud.

Puusärgi taga sammus õpetaja, kes pidi kadunu matma. Tema kõrwal käisid kadunu wana õde ja kasupoeg. Nende taga, pea norus, parun Glambeck, kiriku patron.

Surnuaed seisis pisut kõrgemal: sealt wõis kaugele näha. Sinetasid sinijärwed, nende taga seisis kirjus sügisehtes kõiksugu lehtpuud. Teisel pool olid kirjud karjad ja wahetewahel kostis sealt mõni piitsaplaks ja karjasehüüe. Muidu walitses ligidal ja kaugel waikus, nagu oleks sel tunnil, mil üks hea inimene mulda pandi, isegi loodus hinge kinni pidanud.

Hea inimesel!

Õpetaja, kes kõnet pidas, wõitles wärinaga oma hääles. Paljud nutsid, kui ta kõneles kadunu inimlikust lahkusest. Ta kõneles ikka soojemalt. Selle hingekarjasele olla olnud antud palju ja suured anded; temale pakutud hiilgawaid kohte, aga tema tahtnud oma lihtsuses ja alandlikkuses sinna jääda, kus ta oli: oma koguduse juurde siin maailma kärast kaugel. Mis ime siis, et see kogudus ustawuse ustawusega tasunud ja igalajal tänulikult üles waandanud oma õige karjase poole, kelle pikk elu oli olnud täidetud waid õigusest ja armastusest, täis süütust ja õiglust.

Weel palju muudki head ütles õpetaja. Ta tuletas meelde õde, kel selline wend olnud, küsis kasupojalt, kas küll tema oma isa tema eest südamlikumalt

oleks wõinud hoolt kandakui see mees tema eest kannud.

Kui siis puusärg hauda lasti ja esimesed mullatükid puusärgile kukkusid, kajatas igalt poolt nutt. Ja põlnud kedagi, kes ei oleks tunnud, et wana õpetaja Rõõmus temale veel kauaks, kauaks meelde jääb.

— — —

Oli tulnud õhtu ja öö. Tüdruk oli mahajäetud õpetajamajas hirmu tundes tuled põlema pannud. Noor härra tahtis nii kui nii warsti tagasi tulla.

Kella kümne paiku tuli ta tõesti — noor härra Johannes Kersten, ühe suure masinawabriku inshener. Pärast lõunat oli kadunud õpetaja õde ära reisinud, tema aga, kui kasupoeg, jäi siia weel homseni, et tarwilisi juhatusi anda ja kadunu warandusest midagi wälja wälida, mida ta enesele tahtis mälestuseks wõtta. Öhtuks oli ta palutud lossi. Wana parun Glambeck, kes muidu wäheste jutuga, oli oma kadunud sõbra mälestuseks waikseid sõnu rääkinud; süda sellest weel täidetud, tuli Johannes Kersten tagasi.

Ta istus wana kirjutuslaua ette ja tõmbas sahtlid lahti. Mis wõõrad inimesed kõik rääkisid! Nagu oleks keegi teine paremini teadnud, mis see õpetaja oli olnud. Kui tema waeselapsele ei oleks halastanud —

Kersten äigas käega üle otsaesise. Wõimalik, et ta oleks olnud sulane lossis, kus ta täna oli olnud külaline? Wõib olla ka tööline wabrikus, mida ta nüüd peaaegu üksipäini juhtis! Ta mõtles oma mugawale kodule pealinnas, oma noorele prouale, kes põlnud laste pärast kaasa tulla saanud. Selle kõige eest wõlgnes ta tänu õieti ainult kadunule.

Ta süda paisus tänus ja ta noogutas pead pakkidele, mis kimpu seotud. Üks pakk oli ühele, teine teisele määratud. Ja mõni tuli, kui Johannes seda omale ei tahtnud, ära põletada. Ametlikud paperid olid eriti kimpu pandud. Siin oli ka kirjawahetus, kui isa oli tahetud pealinna kutsuda. Tema oli ei ütelnud — ja see oli seletamatu.

Siis tuli esile pitseeritud paks kiri:

„Minu armsale Johannesele.“

Johannes lõikas ümbriku lahti: selles seisis teine. Ja sellele oli kirjutatud:

„Sinule, mu armas poeg, annan ma need ülestähendused. Sul on nende peale õigus. Loe neid alles siis, kui ma juba puhkan meie wanal surnuaial.“

Nüüd tõmbas Johannes Kersten tule lähemale. Lehtedel seisis järgmine lugu.

— — —

Kummaline mõte: Lamp, mis mulle tihti walgust annud ja mille paistel ma seda kirjutan, saab kord põlema ja oma walgust heitma kõigele, siia kirjutuslauale, minu armsatele raamatutele, seinakellale ja ristile — ainult mind ei taba ta kiir enam. Mina wiibin siis wäljas, waiksel surnuaial, kuhu ma paljuid olen saatnud.

Ma kirjutan seda sinu pulmapäewa aastapäewal, Johannes Kersten, ja tohin olla see, mis mu nimi ütleb: Rõõmus. Olen sinu kaswatanud ja tohin weel kuulda, et sa oled oma abielus õnnelik. Mu meeololu on selline kui kaupmehel, kes oma raamatud lõpetab. Tema annab aru, kuidas ta on maja pidanud.

Kui ma tulin siia külla, siis olin noor, uhke ja auahne. Ma ei tahtnud olla talupoegade õpetaja, pealinna ihkas mu hing. Ainult igapäewase leiwa pärast olin ma selle koha wõtnud. Sellepärast hoidsin kogudusest nii palju kaugele kui wõisin. Ainult lossi külastasin ma.

Tookord elas weel wana parun Leopold von Glambeck; wahepeal on tema poegki juba wanaks saanud. Wana parun oli wali, waikne, kange. Palju sõnu pole Glambeckidel iial olnud. Neli last oli neil üldse: kaks poega, üks tütar.

Dorothea von Glambeck oli neist kõige wanem. Kakskümmend aastat — ilus, tugew inimeselaps, wäliselt rahulik, mitte ilma temperamendita, nii enesesse süwenenud, et uskuda wõidi, nagu oleks ta osanud kõik eksitawa lihtsa käeliigutusega eemale tõrjuda. Tema tuli minu esimese külastuse puhul puiestikust ja kandis pea peal korwi wirsikutega, seda käega kinni hoides. Kuna ta nõnda seisis, käsi ülewal, ja enese taga aiawärawa kinni tõmbas ning mulle rahuliku uudishimuga otsa waatas, siis pidin

mõtleva Goethe Dorotheale ja tema ilusale, terwele tugewusele.

See pole aruldane, et sellised rahuliku hingega wastuwõetud pildid kõige sügawamale ulatawad. See ei lahkunud minust. Ma katsusin lossis oma kõige hiilgawamaid külgi näidata. See läks mul korda. Olin seal heameelega nähtud ja tihti kutsutud. Ja ühel päewal läbistus mu peast mõte, mida ma sealt asjatult püüdsin wälja peletada. Ta kaswas ja toitis ennast mu auahnuse lootusest. Midagi muud ei tahtnud ma, kui Dorothea von Glambecki omale naiseks wõita.

Paljugi oli, mis selle wõidu meelitawaks tegi. Wõimalik, et pea enam kuulsusele kui süda õnnele mõtles. Ilus neiu meeldis mulle küll, ja ma oleksin teda heameelega õpetajamajas riänud talitamas, kuigi ma wahetewahel arwasin, et ta parematesse, suurematesse ruumidesse kuulub, sest preili Dorothea oli naine, keda me pea kehalikult suureks arwab, kuigi ta kehalt keskmisest üle ei ulatanud. Selle meeldiwuse kõrwal oli mul weel teisi põhjuseid. Glambeckid olid mitte ükski rikkad — sellest küsisin ma vähem —, aga neil oli ka pealinnas tähtsaid sõpru. Wana Glambecki wäimehena polnud mul millestki puudu. Siis oli minu kutse pealinna kindel ja minu edukäik algas. Polnud ju kiriklikku aukraadi, mida ma enam ei igatsenud.

Jätan wahele aastad, mil ma ikka kindlamini oma eesmärgi poole sammusin. Kui üks naabrimõisnik kosilasena ilmus, oli minu otsus kindel. Ma rääkisin wana paruniga, tahtsin rahulikult kõik ära ütelda — ja mu kosjad lükati tagasi.

Põhjused olid päikeseselged.

Kes ma olin?

Paruni armust olenew õpetaja. Inimene, kes midagi ei olnud ja kel midagi ei olnud.

Nagu metsloom möllasin ma nelja seina wahel. Ma polnud kurb ning õnnetu, kuidas ma seda küll oleksin olnud, kui ma Dorothea von Glambecki waid tema enese pärast oleksin armastanud — ma olin wihane, sest et minu uhkust oli haawatud. Ja nüüd tahtsin ma lossihärrale näidata, mis minus peitus, tahtsin ise omal jõul wõita kuulsust ning au, olgu selleks, et ometi weel

pruuti kätte saada, wõi olgu selleks, et wõidurõõmsalt ütelda:

„Waadake, see olen mina, kelle te tagasi lükkasite!“

Nii asusin ma puhtuseta, see tähendab kõrgi, auahne südamega tööle. Lossiga olin ainult weel ametlikult ühenduses. Ma taandusin ja töötasin, nagu oleks sellest olenenud minu igawene hingeõnnistus.

Sest kuidas wõisin ma „ülemal pool“ ennast oma waikusel ja metsataguses tähelepandawaks teha? Selleks oli olemas waid üks tee: Kirjutada, enesest juttu teha, wälja anda töid, millest kõik maailm rääkis, tõendada, et ma olin kõrgemate ülesannete jaoks sündinud kui külaõpetajaks.

Hea küll, ma kirjutasin. Kolm aastat ei tunnud ma midagi muud kui kirjutada töid, mille küljes rippus mu auahnus ja millest mulle lootus töötas kõige kõrgemat. Minu andekus pidi end ilmutama mitmel alal. Muu seas töötasin ma suure jutluseraamatu kallal, mis pidi ilmuma kahes köites korraga.

Ma joobusin oma töödest. Uskusin ise, et ma polegi wilets kirjanik. Aga minu süda oli ebapuhas, sest et kõige selle ajajaks oli omakasu, auahnus ja kõrkus. Ja millal on ebapuhtast südamest tulnud midagi suurt? Silmipimestawat küll, suurt ei iialgi.

Ma tänasin oma jutlustes Jumalat, mitte alandlikus tänus tema armu eest, waid selleks, et ise oma waimutiibade kohinat kuulda; ma palwetasin, mitte pühas südametarbes ja usklikult, waid uhkusega, kui ilusasti ma oskasin palwetada. Aga tookord olin ma nii kinise südamega, et sest aru ei saanud, ja pime.

Nii jõudis päew, mil ma oma käsikirjale wõisin lõpujoone alla tõmmata. Sel päewal tõstsin ma käed kuklasse, waatasin lossi poole ja naersin tigidasti. Minu aeg lähenes!

Aga enne oli waja weel käsikirjale kirjastajat leida. Olin nii kogemusteta, et uskusin, iga kirjastus, kellele ma oma meisterteosed saadan, peaks mulle weel tänulik olema.

Kuid käsikiri tuli esimene kord tagasi — ma hammustasin huuli ja saatsin ta edasi. Ta saadeti mulle teist korda tagast — nüüd kahwatasin. Lühidalt, kuhu ma ka pööfasin — igal pool wiisakas ei!

Nüüd waldas mind meeleheide. Kas pidi kõik olema ilmaaegu? Kas pidi ma siin hukkuma? Kas pidi wana parun wõidurõõmu tundma? Loss waatas minu poole külmalt, pilkawalt. Loss naeris nüüd tigidasti, nagu mina olin naernud!

Külm wiha, kõige jaoks walmis otsustawus waldas minu. Otsisin ühe eitawa kirja wälja — kirjastaja kirjutas, et ta käsikirja waid siis kirjastab, kui mina ise trükikulud kannan.

Kui suured wõisid need olla?

Kui tema wastus saabus, kadus mu wiimane lootus. Alt kahesajawiiekümne taalri ei wõiwat ta minu töid trükkida.

Peab silmas pidama, et noor külaõpetaja tookord kõige enam 3—400 taalrit sularahas sai. Tarwiliku summa kogumiseks kulus aastaid. Ja parim aeg oleks möödunud. Mis teha? Raha laenata? Kes taenas mulle?

Arwasin järele, millest kõige suurema kokkuhoiu puhul wõiksin ilma olla. Neist lootsin waewalt wiiskümmend taalrit. Minu kogu tulewik rippus puuduwa kahesaja küljes.

Südamel, mis on lahti auahnusele ja kõrkusele, on wärawaid ka teiste pattude tarwis. Ja kuna ma meeleheitlikult aru pidasin, sosistas minu paha waim mulle inetu mõtte kõrwa.

Ma lükkasin selle wihaselt tagasi.

Ta tuli uuesti.

Ma harjusin temaga mängima. Ta sai mulle armsaks, ma olin juba tema küttes, kui weel uskusin, et olen waba.

Ühel päewal kirjutasin asjaomasele ärile, kes mu tööd oli kawatsenud trükkida, kui suur wõiks kasu olla minu tööst ja millal see wälja maksetaks.

Wastus oli wäga osaw. Kui raamatul hea menu, wõiks tulu olla kolme- wõi neljakordne sissepandud kapitalist, ja firma oleks mulle nõus kohe, niipea kui menu selgub, kakssadawiiskümmend taalrit tagasi maksma. Kui nüüd kewadel trükk algaks, wõiks see täht-aeg juba sügisel kätte jõuda.

Sel päewal rewideerisin ma kirikukassat, mis minu walitsemisel oli. Kui kolmsada kokku saadi, siis pidi selle eest midagi muretsetama. Sinna kulus weel aastaid. Kassat oli talwel rewideeritud. Küll pidi see aga iga aasta sün-

dima, aga wahel möödus aastat kolm, ilma et keegi seda tegi. Suwi eriti oli hädaohutu. Sügisel wõisin raha jälle tagasi panna. Tahtsin weel enamgi panna. Siis olin ma wõitnud ja kogudus ka.

Ja ma wõtsin raha. Sulg ei taha seda sõna kirjutada, aga ta peab: Mina, Põldmäe õpetaja, wõtsin selle raha.

Rahutud päewad, rahutud ööd.

Aga suwi edenes, trükk edenes.

Inimene harjub kõigega, ka paha südametunnistusega. Kui kaua weel, ja minu raamatud ilmusid, töid mulle raha, kuulsuse, au! Ja Glambecki nimest pidi kõrgemale tõusma nimi Rõõmus.

Nii saabus sügis.

Päewal, mil mulle esimesed eksemplaarid kätte jõudsid, oli mul matuse-talitus. Töölisenaime Amalie Kersten, kelle mees kaks aastat warem õnnetut surma saanud ja kes palju waewa näinud, oli surnud ja jättis järele oma pojakese. Kogukond pidi tema eest hoolitsema. Esiti asetati laps ühe päewatöölise juurde, et ära oodata, kes koguduseliikmeist teda omale tahaksid wõtta kasulapseks.

Minul oli parajasti nüüd, mil wõidurõõm minus kui tuli põles, muu jaoks wähe taipu ja ma pidasin harilikku matusekõne. Ma oleksin selle nagu palju muudki unustanud, kui mulle silma poleks paistnud, et külawanem pärast weel tähtsamate külaelanikkudega rääkis ja ise minu poole wahtis.

Warsti pidin nägema, et minuga rahul ei oldud. Ma ei hooliwat palju kogudusest ja ei sobiwat külaõpetajaks.

Neil on küll õigus: ma käisin nende majas waid siis, kui see oli hädapärast wajalik. Nad olid wanale parunile kaewanud ja see oli lähemaks nädalaks koosoleku määranud. Sel koosolekul wõisin ma ennast kaitsta; koosoleku lõpul pidi ka sündima selle aastane kassarewisjon.

Tundide kaupa olin ma wapustatud, nagu oleksin ma saanud uimastawa hoobi pähe. Siis jooksin ma nagu nõrgameeln ühest toanurgast teise, ikka edasi ja tagasi. Täitsa wäsinult ja murtult wajusin ma siis woodisse.

Oli selge, mina olin kaotanud. Pealinna kantsi asemel ootas mind wangla. Sellest pääsmiseks oli ainult kaks teed. Ma muretsesin lähemaks nädalaks kas-

sasse raha tagasi wõi — ma wabastasin enese waremalt häbist.

Jätame kõrwale katsed, mis ma raha-saamiseks tegin. Ma palusin kirjastajat südamlikult; ma katsusin puuduwat raha saada pealinnast — asjata. Päewad lendasid. Mina polnud enam inimene. Üht oleks ma weel teha wõinud: lossis pihtida ja abi paluda. Aga minu uhkus oli suurem hirmust ja hädast.

Kindlaks määratud rewisjoni päewa eelõhtul olin ma wõrdlemisi rahulik. Minu otsus oli kindel. Aia tagumises osas rippus üks wana kiik, mis weel minu eelkäijalt sinna jäänud. Ma wõtsin kirwe, raiusin nõõrid katki ja wõtsin enesega. Siis läksin ma oma töötuppa, kirjutasin ja pitseerisin lossihärrale kirja, milles kõik üles tunnistasin, ja olin walmis.

Tean, et weel kord ringi waatasin. Wäljas walitses waikne aga külm sügisõhtu. Ilm läks ruttu pimedaks. Ma katsusin õige kaugele waadata. Seda sina enam ju iial ei näe, mõtlesin ma.

Masinlikult silitas mu käsi mu raamatuid. Siis — ei tea isegi, mis põhjusel — panin ma kella tilguti seisma. Kell oli wiis minutit enne poolt kuut, kui ta seisis.

Siis läksin ma treppi mööda pöönin-gule. Seal walitses selline pimedus, et käsikaudu pidin edasi kobama. Keset katust oli põikpuu sisse löödud suur nael, seda ma teadsin.

Wiimased minutid! Täna õhtul wõi homme hommikul leitakse minu. Kiriku teener, kes kiriku ära annud.

Waatasin parajasti läbi kitsa pööninguakna wälja. Pimedus igal pool maa peal. Ei midagi elawat, ei midagi lohutawat.

Ja äkki hakkasin ma palwetama. Üsna segaselt, ilma mõtlemata. Ma palusin Jumalat, et ta annaks mulle mingisuguse märgi.

Aga midagi ei sündinud.

Siis tundsin ma nõõri — juba pidi hirmus asi sündima, kui äkki midagi kummalist minu sirgeks kiskus ja keha wärisema ajas, samal hetkel määratu rõõmuga ja sama suure ehmatusega minust läbi tungides.

Kaugel eemal, kus põllud üles metsa poole tõusid, loitis äkki keset pilkast pimedust tuli, mis paistis olewat nagu

põlew põõsas. Ma teadsin, maja seal ei olnud, keegi seal ei elanud.

Ja ma kiljatasin, langesin põlwili, wahtisin tarretult särawasse tulesse suuril silmil. Tuhat segast pilti jooksid mul peast läbi.

Jumal, kes Isaaki surma mäel, mida Issand näeb, Mooriamäel ei tahtnud — ei taha sinugi surma. Jumal, kes Moosesele põlewas põõsas ilmus, et Iisraeli päästa — waatab tulest ka sinule ja päästab sinu!

Ja ma wajusin põlwili ning nutsin, nagu ma veel iial polnud nutnud, ja palwetasin, nagu ma veel iial polnud palwetanud.

Kui ma pea tõstsin, oli tuli kustunud ja kõik pime nagu ennegi, aga pimedast oli mulle tulnud walgus ja pimedas õppisin ma nägema. Ma nägin, kui paha oli mu elu ja kui wale mu püüe; kuidas kõrkus ja auahnus enese järele olid tõmmanud wale; pettuse ja kuriteo; kuidas ma olin hooletusse jätnud oma koguduse ja kuidas ma olin olnud palgaline, mõteldes waid sellele, kuidas oma karja maha jätta. Nagu tolm warises kokku tore riie, mis ma enesele auahneil põhjuseil ja oma tegude ilustamiseks olin kudunud. Ja hirmus häbi waldas mu nii, et mu käed kuumaks läksid hõõguwa näo ees.

Leidub tunde, mida ükski sõna tühjaks ei ammuta ja mille sügawusse ei tungi mingisugune kõne.

Mina aga läksin trepist alla ja olin sama ja ei olnud ka mitte enam sama. Uhkus?

Talla ta jalgade alla, ole alandlik. Ma ei olnud kella weel mitte käima pannud — waid läksin lossi.

Kui teener mind läbi pika koridori saatis, tuli Dorothea von Glambeck ühest uksest wälja. Ta küll imestas mind nähes, aga mingisugusel tundel polnud tema üle wõimust, et seda oleks wäliselt wõinud märgata.

Wana parun rääkis parajasti metsnikuga. Mina palusin temaga nelja silma all rääkida. Tema saatis mind samasse tupp, kus ma temalt kord olin palunud ta tütre kätt.

Ja nüüd?

Weel kord tahtis kõrkus mu keelt takistada. Mina aga mõtlesin põlewale põõsale ja pihitisin.

Wana Glambeck ajas enese sirgeks,

taganes ja kahwatas. Walitses surma-waikus. Siis jalutas ta edasi ja tagasi, jäi seisma, kruwis lambi kallal.

Kui nõnda — ilma et ta peaaegu sõnagi lausunud — tükk aega möödunud, tõi ta kastikese lauale, awas selle ja hakkas raha lauale lugema.

„Kakssada taalrit, härra!“ ütles ta külmalt.

Ma tahtsin tänada, ta käest kinni kahmata — tema pani käed selja taha.

Nüüd wärisestin ma ja ütlesin enesele ikka jälle: „Ole alandlik!“ Ka kwitungi ei tohtinud ma anda.

Nõnda eksisin ma pimedal sügisõhetul tagasi.

Seal pugesi üks poisike majadest mööda, õhukesed riided seljas, ja kõhis. Ja kuna mul tung oli kedagi waest aidata, siis lähenesin ma temale.

„Miks ei ole sa weel kodus?“

„Mul pole kodu.“

„Mis on su nimi?“

„Hannes — Hannes Kersten!“

„Ah see, kelle emagi nüüd suri?“

„Ja, see.“

Tuul puhus lõdiseja poisi õhukestest riidetest läbi.

„Kus sa elad?“

„Päewatöölise Elleri juures.“

„Ja kust sa nüüd tuled?“

„Põllult.“

See haaras mind äkki. Ma wõtsin lapse peast kinni, nii et ta mulle pidi silma waatama.

„Johannes Kersten, kas sa tegid põlul tuld?“

Tema ei tahtnud midagi ütelda. Mina aga käisin temale nii peale, et ta nutma hakkas. Ta ei ütelnud jah; ta ütles:

„Mul oli — nii külm!“

Nüüd lasksin ma ta lahti ja tõmbasin sügawasti hinge. See laps, kes, et oma käsi soendada, kartulipealsed põlema süütas, oli igawese Jumala tööriist olnud, ilma et seda oleks aimanud. Mu süda jäi waikseks ja pühalikuks kui ei iialgi enne.

„Hannes Kersten, on sul kõht tühi?“

Ta noogutas waid.

„Siis tule!“

Pelglikult tõmbus ta tagasi, aga mina wõtsin ta lapsekäest kinni. Ta laskis ennast juhtida. Ja kui wäike, külm lapsekäsi minu käes soojaks muutus, käis imetaoline ja ilus tunne minu südamest

läbi ja mul oli, nagu ei oleks mina seda poisikest juhatanud, waid nagu oleks tema mind, õigelt teelt eksinut, õigele teele tagasi juhatanud.

Tüdruk tegi suured silmad, aga ta tõi lauale, mis majas leidus. Minu töötuba oli köetud — Johannes Kersten toibus ja sai rõõmsaks. Mina lahkusin toast: tema ei pidanud süües häbenema.

Nii seisin ma kõrwaltoas akna ees. Taewasse kerkisid tähed; rahulikult ja igawesti seisid nad taewalael. All põlesid külamajades tuled, nagu oleksid nad tahtnud mind hüüda. Ja ma teadsin, et nende hüüdele pean järgima.

Kõrwaltoast tungis ukseprao kaudu tulekuma, seal istus näljane laps ja sõi. Ja ma tundsin, kuidas Jumal, kes mind karistanud ja minu waaseks teinud mu kõrkuse pärast, mind tahtis jälle tõsta ja rikastada, kui ma jäin alandlikuks.

Poiss oli toas wait, nagu oleks kartnud süües kolistada. Ka muidu polnud midagi kuulda, sest kell seisis alles sel tunnil, mil ma ta seisma panin.

Ma wiisin Hannes Kersteni sel õhtul weel Ellerite juurde. Siis wõtsin ma enesele ette, mis olin kirjutanud.

Kui ma hilja öösel tooli tagasi lükkasin, wõtsin ma oma raamatud, waatasin neid ja peitsin nad sügawasse sahlisse, kuhu ma iial enam ei waata. Kui wäga nad mind ka tahtsid meelitada ja kiusata, — minu üle neil enam wõimust ei olnud. Ma lugesin enne magamaheitmist piiblit.

Siis tuli weel koosolek — ma ei kaitsnud seal ennast, waid palusin andeks. See oli talunikkudele, kes wastandit oodanud, piinlik ja paha, aga nad pigistasid minu kätt. Kassa oli korras — keegi ei aimanudki nähtawasti selle wastandit. Pealegi püüdis wana parun Glambeck. Külawanem täitis ta aset.

Enne kui lahkusime, palusin ma, et waenelaps Hannes Kersten mulle kaswatada antaks. Kaswatusraha ma tema eest ei soowinud. Majaproua puudumisest tekkinud raskused olid kerged wõita. Mul oli õde, kes teiste juures teenis. Kanges omakasus ei olnud ma seda „koormat“ enesele tahtnud peale wõtta. Sest pealinnas ei oleks ma lihtsat inimest wõinud wajada. Nüüd aga pidi ta tulema, ja ta tuli!

Hannes Kersteni jättis wald rõõmuga

mulle. Kus wõis tal küll parem olla kui õpetaja juures? Ja kõige tähtsam: see ei maksnud midagi!

Kui ma pärast neid sündmusi pühapäewal kantslisse läksin, imestasid inimesed, et ma nii kaua palwetasin. Ma palwetasin, et Jumal mulle annaks sedawõrd alandlikkust ja lihtsat südamesku, et oskaksin weendawalt jutlustada. Kui ma siis pilgu tõstsin, waatasid mulle kõik otsa.

Ees — seda märkasin ma — oli Glambeckide lukustatud pink tühi, mida seni weel polnud juhtunud.

Järgnewail äripäewil külastasin ma talunikkude ja tööliste majasid. Kõik kogudus näis imestawat. Mul tuli palju umbusaldusega wõidelda. Aga kannatus, alandlikkus ja lootus — mida ei jõua need mitte wõita? Pikkamisi wõitis karjane oma karja südame, mida ta otssis. Kirikusse kogus pühapäewiti ikka rohkem ja rohkem inimesi.

Ainult Glambeckide pink jäi tühjaks.

Õpetajamajas oli minu õe ja kasupoja tuleku järele kaks suud enam söömas. Aga ometi hoiti seal kokku. Ma loobusin kõigest ja esimese aasta lõpul oli mul wiiskümmend taalrit koos. Ma panin nad pakki ja kirjutasin parunile, et see on esimene osa. Ise ma ei tule seda sellepärast tooma, et usun, et parun mind heameelega ei taha näha.

Hannes Kersten oli minu käskjalg.

„Mis parun ütles?“

„Hea küll!“

Pink kirikus jäi tühjaks. Inimesed rääkisid sellest palju, aga hakkasid mind enam usaldama. Sellepärast ei tarwitanud nad haawawaid sõnu.

Poiss wiis teise osa lossi.

„Hea küll!“ ütles parun.

Pink kirikus jäi tühjaks. Glambecki perekond sõitis pühapäewal — seda teadis igaüks — kaks penikoormat eemal seiswasse linna jumaletenistusele.

Agalohutawalt ja härrandlikult kaswas mulle mu külarahwa armastus ikka enam ja enam wastu. Nad teretasid mind teisiti kui waremalt, küsisid mult nõu, tulid igal puhul minu juurde.

Ja poiss, kelle Jumal mulle saatnud, kosus ja mu süda ei saanud tühjaks, sest ikka enam ja enam wajati tema armastust.

Kui ma kolmanda aastakorjanduse lossi olin saatnud, tuli mulle mõni päew

hiljem pealinnast kiri. Minu raamatuid oli tähele pandud. Minult küsiti, kas ma ei soowiks teist, paremat, paremapalgalist kohta suuremas koguduses.

Aga mina olin oma raamatud unustanud ja wastasin, et mul siingi veel palju on teha.

Ja jälle aasta hiljem awati mulle pealinnas hiilgawad wäljawaated. Siis käisin ometi raske peaga ringi. Wõla wiimane osa oli walmis. Hannes — keda ma nüüd Johanneseks kutsusin — pidi selle lossi wiima. Mis asi pidas mind? Mis sidus mind kirikuga, mille eestseisja minust teada ei tahtnud? Kas ma polnud siin waid sallitud?

„Mis ütles parunihärra, Johannes?“

„Ta silitas minu pead.“

Ma kirjutasin pealinna, et olen wal-

mis külast lahkuma. Kui kirju tahtsin pitseerida, teretasid mind möödaminejad läbi akna.

Oh, olin oma kogudusega juba nii kokku kaswanud! Kolm päewa tahtsin veel oodata — ja jätsin kirja seisma.

Ja kui ma pühapäewal kantslisse läksin, hakkasin wärisema.

Glambeckid, wana wali parun kõige ees, istusid nagu waremaltki oma kohal — minu ja nende eneste kirikus.

Siis jätsin ma kirja pealinna saatmata ja käristasin ta veel samal pühapäewal katki. — — —

Siin lõppesid ülestähendused. Juba pisut wärisew käsi oli selle alla veel hiljem kirjutanud:

„Õhtu on saanud ilusaks ja walgeks!“

Surma mõistetud.

Poola kirjanik *Simeon Silbermann.*

Rafaël wiibis juba neliteistkümmend kuud wanglas.

Neli pimestawwalget, kummaliseltkurba seina olid temale maailma asemel. Iga lõhe, iga plekk nende seinte pealispinnal oli temale juba meelde jäänud. Kongi lae alla tehtud trellidega aken lubas ainult wäikesel päikesekiirel kongi tungida. Tema koiku oli kaheksa jalga pikk, kuid ta sai sellest waid üht osakest tarwitada, kuna ta oli seina külge needitud ketiga, mille rõngas juba oli tunginud nii sügawale ta lihasse, et ta seda veel waewalt wõis näha.

Ta oli mõistetud surma. Kuna pealinnas tema asjus lugematuid akte läbi soriti, clas ta oma veel ülejäänud päewi peaaegu kui elawalt mäetu, karsitult oodates silmapilku, mil kirwehoop ta tema elamiswaewast wabastaks.

Kõige suurema wihaga täitis teda puhtus põrandal, mida igapäew pühiti ja küüriti, arwatawasti otstarbega, et mitte iialgi kuiwaw niiskus temale tungiks kontideni, ja ka seinad, kuhu tolmuraasukestki ei jäetud. Isegi mustuse seltsi ei lubatud wangile. Tema üksindus oli täielik.

Ainus hääl maailmast, mis teda rõõmustas, oli lärm, mida teised wangid jalutusel tegid. Need wõisid wähe-malt sinitaewast oma pea kohal näha ja wärsket õhku sisse hingata; nende jalad olid lahti ja nad wõisid ka üksteisega rääkida. Isegi wanglas oli wõimalik õnnelik olla.

Igawene rahulolematus saatusega ja inimestega täitis Rafaeli. Ta kadestas neid, kes õues jalutasid, ja waatas nende saatusele kui kadestamiswäärsele seisukorrale. Need jälle kadestasid wabaduses wiibijaid. Ja wabaduses wiibijadki ei olnud oma saatusega rahul, waid unistasid ei tea isegi millest. Wabadus on nii ilus! Tõesti, ta wääriks wang olla!

Rafaël oli nii õnnetu, nagu seda wõib olla inimesena. Ühel meelegeitlikul hetkel tahtis ta põgeneda, kuna ta müürisse augu lõhkus, aga nüüd walwati teda hoolega ja wäsimata.

Ta tahtis oma meelt lahutada seega, et oma ette mingisugust laulukest ümises, mis talle waremalt ajalt meele jäänud. Temale anti käsk waikida. Kas taheti teda meelheitmisele saata? Waikida! Taheti, et ta oleks kehalikult ja

waimlikult terve; ei tahtud, et timukal tegemist pidi olema haigega.

Päewad otsa mõtiskles ta möödunud silmapilkudele, aga ta mõtles neile juba nagu mingisugustele wõoras-tele asjadele.

Talle tuli meelde ta esimene tagasi- jõudmine kodukülla wanglast, kus ta mingisuguse kakeluse eest karistust kannud, tuli meelde ta kuulsus ja wah- tijatehulk kõrtsis, kes teda aukartlikult wahtisid:

„Milline jõud sel Rafaelil ometi on!“

Ilusaim neiu külas sai ta naiseks, enam kartuse kui armastuse pärast.

Kõik meelitasid teda, ärritasid ta külgesündinud toorust, et wist tarbe- korral tema abi peale julge olla. Ta walitses terwet ümbrust. Tõrkujaid täi- tis ta hirmuga, kuni lõpuks kõik oma käed kiites kokku panid ja tema jõudu imestasid.

Mu Jumal! Kaalul oli ju tema aul Sellele isikule, kes oli julenud ta tege- wusväljale tungida, oli ometi waja hea mälestus anda.

Ja Rafael astus platsi Laskis temale kuuli, mis meest surmawalt haawas, ja lõi ta siis, et mees ei karjuks, puu- haluga surnuks. Pealegi: kõik need asjad olid ju omal ajal hästi tuntud. Tulemus: wangla, kus ta oma wanad seltsimehed eest leidis; siis protsess; kõik need, kes teda warem imestasid, on nüüd tema wastu tunnistanud, et talle kätte maksta hirmu eest, mis ta neis äratanud. Siis tuli otsus ja need neliteistkümend hirmsat surmaoota- mise kuud.

Rafaelil ei puudunud julgus. Aga tulid ööd, mil ta, surmakarjatus huul- tel, üles kargas, ja sellele karjatusele wastas kettide muutmata tumm kõlin. Ta nuttis kui laps, ennast ühtlasi põ- lates, ja katsus ilmaaegu lämmatada ägamist ja nuuksumist. See oli keegi teine, tundmatu, kes hirmus nuttis. Endisest, surma kui päätljat ootawast Rafaelist jäi järele ainult wäline koor. Uus Rafael, kes kongis sündinud, mõt- les õudusega sellele, et neliteistküm- mend kuud juba möödunud ja ots tingimata läheneb. Heameelega oleks ta nõus olnud siia põrgusse jääma, kui ta aga ellu oleks jäetud.

Ta kartis. Tundis, et saatuslik sil- mapilk oli juba üsna lähedal. Ta aimas

seda uudishimulikkudest pilkudest, mis temale läbi aknakese heideti, sageda- mast külastamisest papi poolt, kes oli hakanud iga päew ta kongi tulema; nagu oleks see olnud temale armsa- maks westluspaigaks wõi paberossi- suitsetamise kohaks. Pahad, wäga pa- had märgid!

Kõige enam rahutuks tegid teda hin- gekarjase küsimused. Kas Rafael ka hea ristiinimine olla?

„Ja muidugi, auwäärt isal!“

Tema austab õpetajat ja oli temale alati sõnakuulelik ja alistus. Tema pe- rekonnale ei wõidud midagi ette heita. Kõik ta omaksed läksid sõtta kuningat kaitsma, sest õpetaja soowitas seda. Ja et oma sõnu tõendada, tõmbas ta särgi alt wälja ristikujud ja medaljonid.

Wiimaks jõudis päew, mil teda ta- bas hirmus teade nagu wälk selgest taewast. Pealinnas oli kõik juba korras. Surm lähenes, seekord hirmsa kiirusega.

Kui temale öeldi, et ta naine, kes temale waheajal tütrekese sünnitanud, wangla ümber käiwat ja temaga tingi- mata kokku saada tahtwat, siis taipas ta, et enam kahtlust ei olnud.

Niipea kui naine külast siia tuli, oli see kõige parem tõendus, et ots tule- mas oli. Temale anti nõu armu paluda ja ta kahmas sellest nõust kinni mee- leheitliku lootusega. Teistele anti ju ka armu. Miks ei pidanud siis tema armu saama? Jutt oli ju ometi waid wäikesest allkirjast.

Ja ta küsis kõigilt, kes seda uudis- himu wõi kohuse pärast külastasid — adwokaatidelt, ja waimulikkudelt, ja aja- kirjanikkudelt — wärisewa häälega:

„Mis Teie arwate? Kas kirjutatakse alla?“

Homme wiiakse ta wististi hukka- misele, seotult kui metsloom. Timukas oli juba kohal. Naine seisis juba hulk tunde wanglawärawa ees, mehe wiimast käiku oodates. See naine oli tu- gew, mustawerd naine, paksude huul- tega ja mustade kulmukarwadega.

Ta oli täitsa uimane sellest, mis sün- dis. Tema suurtes, pisaratega täidetud silmades säras ennem uhkus kui mee- leheide. Ja ainult rinnale pigistatud lap- sele waadates purskasid tal pisarad silmist.

„Issand Jumal! Milline häbi perekon- nale! Ta teadis algusest saadik, et selle

mehe elu nii lõpeb. Oleks olnud parem, kui last ei oleks tulnudki!"

Hingekarjane katsus teda lohutada. Miks oli ta siis nii meeleheitlik? Lesena wõis ta ju leida mõne inimese, keda wõis õnnestada.

See mõte näis naist rahustawat; ta hakkas unistama esimesest armastusest. See oli üks noor tubli poiss, kes Rafaeli eest hirmupärast taganenud, nüüd aga alati püüab temale läheneda külas ja teel, nagu oleks tal temale midagi ütelda.

"Ei, meestest pole puudust," ütles ta enesele rahulikult, läbi pisarate naeratahes.

"Aga ma olen waga ristiinimene, ja kui ma teisele mehele peaksin minema, siis ainult kiriku loa ja õnnistusega."

Ja jälle weeresid ta silmist mõned kibedad pisarad.

Wiimaks, juba päikese loode ajal, tuli teade; armuandmisele oli alla kirjutatud. See äratas wangide keskel selise lärmi, nagu oleksid nad kõik wabaks saanud,

"Ole rõõmus!" ütles waimulik naisele. "Sinu meest ei tapeta mitte ja sinust ei saa leske."

Noor naine waikis. Tema peaaigus töötasid mingisugused mõtted, millest ta ise õieti aru ei saanud.

"See on hea," ütles ta wiimaks rahulikult. "Aga millal tuleb ta wanglast wälja?"

"Millal ta wanglast wälja tuleb? Oled sa hull? Ei iialgi. Ta olgu rõõmus, et elab. Tema pannakse kõige raske-male tööle, ja et ta noor ja tugew on, siis elab ta wististi weel kakskümmend aastat!"

Esimest korda hakkas naine meeleheitlikult nutma.

"Aga, naine," ütles hingekarjane, "ära saada Issandat ometi kiisatusse. Elu on temale ju kingitud, mõistad? Tema pole enam surma mõistetud. Ja sina kahtled weel?"

Naine lakkas nutmast. Tema silmades lõi wälkuma wiha tume tuli.

"See on hea, et teda ei tapeta, sellest tunnen ma rõõmu. Tema on päästetud, aga mina . . ."

Ja mõne silmapilgu kestwa waikimise järele ütles ta ägedasti nuuksudes:

"Nüüd, nüüd olen mina see, kes on surma mõistetud!"

Nüüd laulan kurwalt.

P. Grünfeldt.

Üht laulu laulsin noores eas —
kui rõõmsasti see kõlas!
Ma wõitlesin ju noorte reas,
kui sõdur õla õlas.
Nüüd liigun waikselt teiste seas
ja hallid juuksed on mul peas,
kui laulan, kurwalt laulan.

Siis üksmeel meie rinnas kees,
hing isamaale andus,
ja püha wannet igamees
stuust, südamest tal wandus.
Nüüd kajab aga sõim ja laim —
see pole Wanemuise waim!
Nüüd laulan, kurwalt laulan!

Luigelaul.

Austria kirjanik **Albert Malden.**

Ta oli kojanõuniku maja murelaps. Kolm tütar oli kojanõunik oma jõukuse ja mõjurikka koha tõttu riigiteenistuses juba tanu alla pannud. Ainult Agnesele ei meeldinud ükski noortest meestest, kes majja tulid. Ja ometi polnud kaksikümmend viis aastat mitte enam esimene noorus.

Kuid teda oleks waewalt kahekümneaastaseks pidada võinud. See oli enamalt jaolt ta eluwiis, mis läks lahku teiste neiude omast ta seisusest, mis hoidis ta nii nooruswärske. Küll tegi ta majatöid, harrastas hoolega muusikat ja laulu, kuid selle kõrwal, rutates oma ajale saja aasta wõrra ette, andus ta heameelega spordi lõbudele, rändas suwel Wiini metsa mägedele, ujus ja sõudis ja lõbustas end talwel uisutamiseга.

Ehk olenes ta wärskus ka asjaolust, et ta oli eemale hoidunud armastuse õnnest ja walust, mis wõiwad olla hädaohtlikumad noorele neiuale kui kehalik pahe. Ta kaitsemüüriks oli olnud ta spordi- ja muusikarõõm, kuid mitte vähem ta ilmatark silm, mis teda lasi ära tunda, et wahekord mehe ja naise wahel oli meeleline ja et mehe pool tihhilugu tegemist on külma arwestamisega. Wiimaks oli see weel tükike romantikat, mis elas ta rinnas, mis polnud tal lasknud leida ta neiu põlwe kewadel oma ideaali.

Seal õppis ta ühel päewal ühe sõbranna majas noort maalrit tundma, kes teda esimesest pilgust wangistas. Ta silm imetles selle mehe wälmist ilu. Kui ta siis temaga rääkis, kui maalri tumedad silmad talle wastu särasid, tundis Agnes imet, mille järele ta neiu hing ikka oli igatsenud.

Küll tahtis tas peaaegu midagi nagu pettumus kerkida, kui ta temaga mitu korda kokku oli saanud. Paljudi segas ideaalpilti, millest Agnes oli unistanud. Kuid lõpuks nägi ta selles segawas midagi loomulikku, nägi selles isegi eelistust ja lasi end ikka rohkem noorest kunstnikust wangistada.

Seal kutsus see Agnese ühel wii-

mastest augustikuu päewadest oma ateljesse Grinzingi maali vaatama, mille ta parajasti oli lõpetanud. Agnes järgnes kutsule ja imetles maali, mis kujutas neiude gruppi, kes wäljas ringmängu mängisid.

„Kui tore!“ hüüdis ta.

Siis wõttis kunstnik ta ümbert kinni ja tõmbas ta oma ligi.

„Tüdruk, kõige toredam oled sa isel!“

Ootamatu sina ütlemine ja kunstniku kirglikkus üllatasid Agnest. Ta tõrjuw pilk ja käsi pidid noortmeest peletama. Kuid see surus Agnese weel metsikumalt enese wastu, pigistas teda tormiliselt, toorelt ja hoolimatult ja tõmbas ta wägiwaldselt sohwa poole.

Nagu kainestaw äratundmine mõjus see Agnese peale. See pilk, mida ta selle mehe silmas leidis! Sellest rääkis ainult himurus. Hirm ja wastikus matsid kõik kinni, mis Agnes oli tundnud enne ta wastu. See mees ihaldas ainult ta keha. Ta hing oli talle ükskõik, sest et tal enesel polnud hinge. Ühe hoobiga langes tast kõik ilu, mis Agnest nii wäga oli waimustanud. Ta tundis ta wastu ainult wastumeelsust.

Rõugu jõuga kiskus ta enese lahti ja tormas uksest wälja. Kunstnik ruttas talle järele ja hüüdis tasasel häälel ta nime. Nagu tagaetu ruttas neiu trepist alla ja jooksis eeskojast tänawale. Ta nägi suurt reisiwankrit, mis wiis wiinlasi linna ümbruskonda, linna poole sõitwat. Ta wiipas kutsarile ja hüppas ruttu sisse. Wäsinult istus ta wankris pingile, kellegi härra wastu, kes peale tema oli ainus sõitja.

Kui konduktor tahtis talle piletit anda, märkas Agnes alles, et oli unustanud oma käekoti ateljesse.

„Wabandage!“ ütles ta. „Peaaegu jälle wälja astuma. Olen unustanud käekoti rahaga.“

Ta tahtis tõusta. Seal pööras ta wastu istuw härra ta poole: „Preili, Teil on kiire. Nägin seda Teie jooksmisest. Kas tohin Teid aidata?“

„Oh, palun, kui olete nii lahkel!“

Härra ulatas Agnesele hõbekuldna.

See andis raha konduktorile, wõttis sellelt pileti ja ülejäänud peene raha ja tahtis seda härrale anda. Kuid see tahtis teda selles.

„Hoidke see enesele, preili! Peenraha läheb alati waja.“

Nüüd alles waatas Agnes mehele otsa. Ta oli wäikese, tuseda kaswuga, tal oli ümarik, paks nägu, mida prillid sugugi meeldiwamaks ei teinud, ja wõis ehk ainult tihedate lokiliste juustega tähelepanu äratada.

Wähese wiivituse järele oli Agnes nõus.

„Tänan Teid, härra Kuid, palun, kuidas wõin Teile raha tagasi anda?“

„Pole sugugi tarwis, preili! Elus on mitmesuguseid õnnejuhuseid. Mitte kaua aja eest lendasid need hõbekuld-nad mu taskutesse ja warsti loodan jällegi sarnast hõbewihma. Nii on hea midagi omast õnnest ära anda. Ja pealegi: pean seda ka õnnelikuks juhuseks, et teid tohtisin aidata.“

„Te olete liig armuline, härra,“ wastas Agnes. „Kuid, palun, Te peate mulle ometi ütleva, kuidas Teile raha tagasi saan anda.“

„Hea küll, kui see peab olema.“

Ta wõttis kuuetaskust kaustiku, milles Agnes nägi lehitsemisel pliiatsiga kirjutatud noote, ja kiire käega kirjutas ta wabale lehele mõned sõnad. Akki kustutas ta midagi kirjutusest maha ja ütles seal juures: „Olen hajameelselt oma wana korteri üles märkinud ja ometi kolin ma igawene rändlind juba järgmisel päewal uude. Nii, preili, siin on mu aadress.“

Ta ulatas Agnesele äraarebitud paberilehekese. See heitis sellele pilgu. Ta paled kattusid tumeda punaga.

„Palun, Te pole ometi helilooja Franz Schubert?“

Selle näo üle lendas kerge naeratus.

„Ehk olen seda siiski! Muidugi: heliloojal See sõna on ehk liig kõrgelenuline. Ta maksab suure Beethoveni kohta, kelle läinud aastal hauda kandisime. Olen ainult waene muusik, kes . . .“

„Waene muusik,“ katkestas teda Agnes, „kes ilmale annab rikkaid andeid!“

Jälle lendas Schuberti näo üle hele sära, mis seda imelikult ilustas.

„Kas tunnete siis mu asju?“

„Kas neid tunnen? Teie imeilusaid laule! „Udumäe kuningas,“ „Forell,“ „Rändajad,“ möldrilaulud ja kõik muu! Alles täna hommikul laulsin Teie sere-naadi: „Tasa koputan ma sõrmeaga . . .““

„Oh, seda tunnete ka?“

„Ja ma tean isegi, kuidas Teie ta tegite!“

„Kuidas ma ta tegin! See tuli õhust nagu hõbekuld-nadki.“

„Jah, keda jumal on õnnistanud, sellele tuleb kõik õhust Kuid ma tean, kuidas laul sündis. Lauluprofessor Anna Fröhlich nõudis luuletaja Grillparzerilt laulu oma õpilase Gosmari sünnipäewaks ja siis Teilt teklile wiisi“

„Täitsa õige, armas preili! Olin waimustatud luuletusest ja wiis oli kohe walmis. Kuid kuidas teate seda?“

„Anna Fröhlichi kaudu. Olin ta õpilane.“

„Noh, waadake, preili, siis on meil ühine hea tuttaw ja oleme siis isegi wanad tuttawad.“

„Jah, Teie mulle, härra Schubert!“

„Ka Teie mulle, armas preili!“

Ja Agnese imestanud pilgu peale jatkas Schubert: „Sarnane muusik on edew, nõrk inimene. Ta soowib kiitust ilusalt suult. Ja nii unistasin alati ilusast, noorest tüdrukust tuhakarwa juustega ja waimuka näoga; tüdrukust, kel oleks arusaamist muusikast, minu muusikast ja kes mulle selle kohta ütleks armsaid sõnu.“

Agnese nägu oli tumepunane. Ta katkestas Schuberti: „Ja Te leidsite sarnase tüdruku, kui laulsite oma laule „Ilusast möldrineiust!““

Schubert ei wastanud kohe ja waatas mõttlikult enese ette. Siis haaras ta neuu käe.

„Leidsin ta praegu, armas preili, ja mul oli õigus, kui enne kõnelesin õnnelikust juhusest.“

Ta silmad, mis näisid prillide all suured ja ilusad, särasid Agnesele wastu, nii et see häbelikult maha waatas. Tahtmatult pidi ta wõrdlema meest, kelle eest ta ennist oli põgenenud, mehega, kes ta wastu istus. Seal ilus keha hingelise alatuse kõrwal, siin hinge ilu ja suurus, mis ka keha kaunistab.

Ta tahtis Schubertile wastata, kuid nüüd pidas wanker. Uus sõitja astus sisse. Schubert tõusis istmelt.

„Mul on Währingeri tänawal tege-

mist, Et wanker peatas, astun juba nüüd wälja ja lähen weidi jala.“

Ka neiu oli tõusnud.

„Ma astun ka maha.“

Schubert aitas teda wankrist wälja-astumisel, hoidis neiu käe siis kinni ja ütles, talle sügawa pilguga otsa waadates: „Preili, Te astusite minu pärast maha?“

„Ei, härra Schubert, enese pärast.“

„Siis, armas preili, kahekordne tänu, et ma ei pea loobuma sellest, mis mind nii südamest rõõmsaks teeb.“

Nad sammusid üheskoos läbi tänawate. Schubert kõneles kawatsetud reisisist Grazi, oma plaanidest, sellest, mis wiisid tal peas liikusid, et warsti jälle kontserti tahab anda, et ainelistest muredest pääseda ja et ta sellepärast ooperimuusika peale möllewat.

Elawas kõneluses jõudsid nad siis Schuberti sihile. Kui see Agnesele käe jumalagajätuks ulatas, ütles ta: „Te olete ometi mu wõlglane. On kõige parem, kui hõbekuldna mulle ise annate.“

Neiu silmad särasid talle wastu

„Te tahate seda tõesti, härra Schubert?“

„Tahan tõsiselt, armas preili.“

„Oh, kuidas ma rõõmustan!“ hüüdis Agnes ja sirutas talle käe wastu.

Ja nad nägid üksteist jälle ja jälle. Wäljas looduses, põllul ja heinamaal sammusid nad üksteise kõrwal, ja üksilduses laulis Schubert Agnesele oma laule, oma wiimaseid laule, neid unistawalt õrnu wiise, millest kõlawad sügaw kurbus ja täitmatu igatsus. Ta hingelauludeks olid: „Armusõnum,“ „Ta pilt,“ „Kuldkala,“ „Mere rannal“ ja kõik teised wiisid, mis tulid neil päikesel-

paistelistel sügispäewadel ta kunstniku — hingest.

Mõnikord läks ta noore neiuga ka aiarestoraanidesse, kus ta warem heameelega oli wiibinud. Kuid neiu seltskonnas ei purjetanud ta mitte, nagu ta oli teinud sõprade rõõmsas ringis. Agnes, kes teda austas ja keda ta ise austas, ei tohtinud kaotada lugupidamist ta wastu.

See oli too puhas armastus, mis täitis kolmekümneüheaastast meest, mida ta oli tundnud aastate eest oma õpilase, noore komtess Esterhazy wastu. Ja see jäi puhtaks armastuseks. Surma warjud, mida ta tundis juba elu warsuwel ja mis lasid teda leida oma laulupärja „Talwereis“ sünguse, haigus, mis teda wiimasel ajal ikka rohkem piinas, ja kunstlik loomistung, mis teda uue armastuse päewadel palawikutao- liseliselt tööle kihutasid: kõik see oli teda, muidu elurõõmsat inimest, selgitanud ja rahulikuks teinud. Nii jäid mõlemad wastastikku oma romantiliste hingede ideaalideks ja puhtus säras nende noore armastusõnne kohal.

See oli lühike õnn. Wiimastel oktoobripäewadel wõttis Schuberti haigus äkki halwa pöörde. Kui wäljas. nowembritormid kohasid, murdis raske närwipõletik ta elujõu.

Kui teda pandi igawesele puhkusele Währingeri surnuaia müüri taga, weidi eemal ta ebajumalast Beethowenist, siis seisis wara lahkunud meistri paljudest sõpradest eemal noor neiu, kes tasaselt enese ette nuuksus; tema, kes Schubertit oli waimustanud ta wiimasteks lauludeks, ta wiimane armastus.

Kui nii weel kordki.

Balti-Saksa liuletaja **Ernst Petersen.**

*Kui nii weel kordki magada ma saaks,
kui magasin kord õrnas lapseas!*

*Lai tuba oli siis mu rahumaaks
ja emasilmad pilgus õrnas, heas
siis waatasid mu peale armutules,
kui õhtu juba minu silmad sules.*

*Ja inglid walwasid mu woodi ees
ning kõik mu ümbrus muutus rahumaaks,
kui uinusin seal waitkses siituses. —*

Kui nii weel kordki magada ma saaks! . . .

Hundid.

Austria kirjanik **L. Rössink.**

Maanteel, mis Murõmskist — Siberis — põhjapoole wiis, sahisid kaks saani kiires sõidus. Esmiest saani wedas üks hobune, teise ette oli rakendatud kolm hobust. Saanide rakendus läks seda wõrd lahku, et warsti jõudis hetk, mil tagumine saan, mida kutsar juhtis ja mille sisimuses tore, kallist kasukat kandew herra istus, eelmisest tuisates mööda lendas.

„Mu Jumal, tema on see,“ sosistas noor talunaine, kes tagumises saanis istus. „Tema on see!“

Hirm näol, kuulatas ta kustuwaid kuljustekõrinaid. Ta pilk langes mehele, kes tema ees istus ja saani juhtis. Weel wiiwitas ta weidikene abitult, siis hüüdis ta:

„Aleksei!“

Noormees, kes siberi küti riideid kandis, pööras pead.

„Mis on, Sonja? Saan? Jah, milline saan ja millised hobused! Otse lust näha!“

Naine kummardas ettepoole ja wõttis mehe õlgadest kinni.

„Aleksei! Ma kardan! Oh Aleksei!“

Mees pööras imestades ja wõttis naise ümbert imestades kinni.

„Hunte, Sonja? Kes siis neid karta wõib!“

„Mitte hunte Aleksei. Wõi siiski — ka inimesed wõiwad olla hundid.“

Ja kogeledes jutustas ta:

„Umbes aasta tagasi hakanud kaskakaupmehe Pshehofi poeg teda waritsema ja lubanud temale maailma rikkust. Tema lükanud ta ettepaneku tagasi. Sestsaadik polnud ta teda enam näinud, kuni ta eile õhtul teda Murõmski tänawal jälle on arwanud ära tundwat. Eksida ta ei wõiwat, sest ta näinud, kui läbitungiwa pilgu see wõrgutaja temale heitnud. Ja siis tulnud temale meelde sõnad, mis noormees temale wiimati ütelnud:

„Küll tuleb päew, mil sa, Sonja, seda tahad, mis mina tahan!“

Aleksei, kes waikides kuulanud, osutas ettepoole.

„Tema see oli, jah, tema see oli!“ ütles noor naine wärisedes.

„Sonja,“ ütles Aleksei ja waatas naisele silma, „on ta sulle armas olnud?“

„Ei, Aleksei, mitte ialgi. Ei eile ega täna. Mina armastan ainult sind!“

„Sonja!“

Nad suudlesid üksteist.

Ruun hakkas jälle sõitma. Pshehofi palju kiirem saan oli juba kadunud metsa, mis üle lumelagendiku eemalt silma paistis.

Aleksei plaksutas piitsa

„Edasi, iljol!“

Weerandtundi hiljem jõudsid nad metsateele, suurte kuuskede wahale. Pshehofi saanist polnud enam jälgegi. Ei olnud kuulda ka enam kellaheli ega kuljustekõrinaid; ainult tuul sosistas puude ladwus.

„Kardad sa, Sonja?“

„Jah, Aleksei!“

„Mets kohiseb, Sonja, tuul mängib okstes. Pshehof on kaugel. Weel poolteist wersta, siis tuleb risttee ja mets on meil selja taga.“

Waewalt oli ta need sõnad suust saanud, kui järsk pörge käis. Saan tõusis ühele jalasele ja läks ümber. Nad olid sõitnud teele tõstetud palgile. Wärisedes seisis hobune. Aleksei kobas uimaselt ringi ja leidis, et ta lumes püherdas. Siis äratas ta kiljatus:

„Appi, Aleksei, appi appi!“

Üles waadades nägi ta kaht meest, kellest ühel naine süles, üle tee metsa poole ruttawat.

Katk ja saatan!

Aleksei silmade ees läks kõik punaseks; ta südamesse asus kiskja looma instinkt.

Lumes olewa piitsa nõõri oma käe ümber mässides, nii et piitsa raske wars, mis tinaga täidetud, relwaks muutus, jooksis ta üle tee.

Pauk kõmatas temale wastu. Pshehofi seltsimees oli temale lasknud. Uimaselt kohmetas ta hetkeks, aga ei imestanud.

„Kaabakas!“

Mõirates tormas ta edasi ja wirutas kallalekipujale wihas vähemalt poole tosinat hoope pähe, nii et see elutult maha langes. Paari sammuga jõudis ta Fedori juurde, kes teda, raskest koor- mast takistatuna, rewolwriga ähwardas.

Aleksei oleks ta maha löönud nagu teisegi, kui Sonja ei oleks olnud ka hädaohus. Sellepärast lõi ta Pshehofi jalale. Murtud jalaluuga kukkus Pshehof lumme.

Aleksei aetas poolsurnud Sonja jälle saani.

Samal hetkel kajas eemalt lühike, metsik haukumine. Pshehofi hobused, kes ühes saaniga metsa peidetud, ajasid kõrwad kikki ja pea selga ning tormasid saaniga tuhatnelja Murõmski poole minema.

Täis hirmu norskas ka Iljo, Aleksei ruun, ja hüppas kõrwale, aga ohjad olid juba Aleksei käes ja ta rahustas teda sõnadega. Ta nägi kohe, et saanil ja rakendusel wiga polnud. Ainasa pingutusega wiskas ta palgi teelt kõrwale.

„Hundid, hundid!“, kajas äkki teiselt poolt teelt, kus Pshehof meelegeitlikult katsus jalule tõusta. Tema laialiaetud silmist wahtis surmahirm.

Aleksei wankus. Ainult mõne hetke. Wälkkiiresti waheldasid temas kujutlused: Abitu mees ja hundid, aga kaabakas, mõrtsukas.

Hulgumine kõwenes. Waewalt jõudis ta Iljot weel hoida. Kuidas ta teda wihkas, seda rikast Pshehoffi! Kärwaku ta, see koer! Hundid! Wististi oli see kole. Ometi, see polnud õige. Pealegi oli mees haawatud!

„Päästa minu, päästa minul!“ palus Fedor, kes oma murtud jalaga meelegeitlikult saani poole katsus komberdada.

„Tule!“ ütles Aleksei ja aitas ta saani. Tuhatnelja kihutas Iljo minema.

Ja tõesti olid hundid nende kannul. Nüüd olid nad wististi juba Pshehofi seltsimehe laiba juurde jõudnud. Waja oli metsast wälja ristteele jõuda, kust külla enam palju maad polnud.

Siis kajas äkki hirmutawalt lähedalt hirmus hulgumine; suure halli karjana nägi Aleksei hunte saani taga jookswat.

„Nõõ, Iljo, nõõ, jookse, jookse!“

Hundid hakkasid neile järele jõudma. Aleksei märguande peale hakkas Fedor kõik, mis saanis lahtine oli, maha loopima.

„Rutemini, Iljol!“

Wahemaa suurenes, kuid hakkas siis jällegi wähenema.

„Saaniatus mahal!“ kisendas Aleksei. Kirwega purustas Fedor saanikatuse

ja see lendas just hundikarja keskele, mitut hunti haawates, kellele teised wiibimata kallale tormasid. Kuid wäga ruttu tormas üks osa saanile jälle järele ja kolm wõi neli kõige osawamat jooksid saanist juba möödagi. Kolm inimest ja hobune jäid kahe tule wahele.

Kui nad ometi wõiks lasta! Aga Fedor, kelle rewolwer lumme kukkunud, polnud meelegeitlikus hirmus enam millelegi mõtelnud. Waluga silmitses Aleksei Sonja wärisewat kogu ja pigistas hambad kokku.

Ei, ei, seda ma ei tee, heitis ta siis tärkawa mõtte jälle enesest kõrwale.

„Aleksei,“ kajas Fedori hääl; „ma tean, mis sa mõtled. Mina teen selle. See peab nii olema. See on minu süü, et hädaoht tuli. Ja mina tahtsin sind tappa. Olin argpüks, kui sinult oma elu pärast palusin. Seda ma enam ei taha. Ma olin paha ja wilets, arg ei taha ma olla. Seal läheneb risttee — sõida edasi! Ela hästi, Sonja!“

Aleksei oli seda nagu uimane kuulnud. Ta nägi, kuidas Fedor, keda katkine jalg ronida ei lubanud, enese pealmise kehaosa kaugele üle saani laskis wajuda.

„Sonja,“ karjatas ta.

See ärkas tumedast uimust ja wiskas ennast mehele, et see ennast ei saaks saanist wälja kukutada.

„Oh püha emal!“ hoigas ta ja hakkas, Fedori ümbert kinni hoides, waljusti palwetama. Seni kihutas Aleksei hobust, kes nagu lind edasi lendas.

Ja saatus oli neile armulik. Kohe risttee taga tuli neile kiires sõidus wastu saan, mis jahimehi ja küla elanikke täis. Nad olid külas laskmist kuulnud ja appi rutanud Aleksei hakkas kergemini hingama, tuttawad hääled hüüdsid ta nime, paugud kõmatasid ja paukusid. Siis peatas ta hobuse ja tundis, kuidas sõbra käed ta saanist tõstsid.

Nad olid päästetud.—

Fedor jäi nädalaks külla, enne kui Murõnskisse tagasi sõitis. Aleksei ja Sonja ei wahetanud temaga sõnagi. Mitte wiha pärast. Nad ei wihanud teda enam. Aga möödunud sündmus wajas aega, enne kui lihtsad inimesed selle ära seedisid. Wapustus oli olnud liig äge. Aga kui Sonja lahkujale kätt andis, seisis Aleksei tema kõrwal, ilma et seda oleks keelanud.

Julgus.

Araabia jutt.

Kui Harun al Rashid Bagdadis kaliifina walitses, ratsutas noor Jussuf, kes kõrgest soost, wälja seiklusi otsima. Tema oli isalt ainult wähe raha pärinud ja peaaegu kõik oma waranduse ülejäägi wälja annud, kui ta enesele Samarkandi turult imeilusa musta hobuse ostis. See hobune oli heast tõust, tark, wäsimatu ja sõnakuulelik ja Jussuf armastas teda kui oma ainust parimat sõpra.

Ühel päewal oli Jussuf ära eksinud ja wäga wäsinud. Tähed sirasid juba taewas, kui ta wiimaks jõudis ühe tornidega ilustatud lossi juurde. Lossi aknad olid heledasti walgustatud, aga lossi ust Jussuf ei leidnud.

„Gülnare,“ ütles Jussuf oma hobusele, „me peame siin ööbima. Jää siia seisma. Mina lähen läbi akna lossi ja otsin meile woodi ja talli.“

Hobune noogutas pead, märgiks, et ta oli aru saanud.

Jussuf ronis akna juurde, liitsus ühe ruudu sisse ja jõudis niiwiisi heledasti walgustatud saali.

Küünlaid ta ei näinud. Seinad olid kalliskiwidest ja need walgustasid. Kest saali aga seisis suur woodi, millel

üks hiiglane istus. See waatas sissetungijale wihaselt näkku. Ta wihased silmad pildusid wälke ja põruwa häälega hüüdis ta sissetungijale:

„Wilets waras, kas sa tulid läbi akna kalliskiwa warastama? Ma löön su pea maha ja lasen ta lossi tornitippu pista!“

Aga Jussuf ei kartnud.

Wälkkiiresti kargas ta hiiglase juurde ja lõi temale tulise kõrwahoobi.

Loss praksus põhjani.

Siis järgnes koltpime öö ja Jussuf langes maha

Argates leidis ta enese roosiaast. Ta tõusis ja sammus lehla poole. Seal märkas ta üht imeilusat neitut.

„Mina olen Gülnare,“ ütles see. „Kuri nõid oli mu nõidunud hobuseks. Sina lunastasid mu, sest sa olid minu wastu hea ja ka julge, kui nõia ees seisid. Sina ei langenud mitte nagu teised tema ette põlwili. Sina olid kangelane, ilma et oleksid tarwitanud mõõka. Sinu kõrwalopsule ja waimuterawusele wõlg-neme oma õnne!“

Neiu tõusis, andis üllatunud Jussufile käe ja saatis ta kui armsa abikaasa oma kuningriiki.

Tule ääres.

Norra kirjanik **Knut Hamsun.**

Ma longin laanes ja tule
sean õhtuks põlema ju;
ju eha on kustumas läänes,
mind ülewalt silmitseb kuu.

Maailm on puhkama heitnud,
wait seisawad põõsad ja puud;
waid nakkhiirte wurin weel kajab,
ei midagi kuule ma muud.

Kui unendos wiibib mu süda
täis joowastust wagusat —
mu ümbrus täis igawikku
ja tema kohinat . . .

Maailma äärel.

Kanada kirjaniku J. D. Curwood'i romaan.

6

Man joonistas maakaardi, andis temale teatud kirjalikud juhatused, siis veel raha ja hoiatas teda mitte wahest pead kaotada ja ehk jälle mõnesse kullakaevandusse kukkuda. Kuna tal enesel waja olla wiibimata maale minna, andis ta metsikule Smithile nõu, laewalt mitte enne homset lahkuda.

Ja Smith wandus, et ta teda ei saa petma.

Man ei seletanud, miks tal nii kiire oli, ja oli rõõmus, et kapten Rifle temalt enne ei olnud lähemaid teateid küsinud. Ta ei mõtisklenud ka, et ettevõtte mõistlik oli, kuid teadis ainult, et iga mustel temas kisesdas tegewuse järele ja ta wiivitamatult kuidagi wiisi pidi tegutsema, kui ta ei tahtnud haigeks jääda. Ta katjus ühe mees olewa kahwatanud näo wiirastust oma luulelennust eraldada, ei tahtnud kaotada oma kiretut rahu, mis üks osa temast enesest oli.

Aga laew murdis peaaegu tema kangelaskliku wastupanujõu. Tunnist saadik, mil ta naise kisa kuulnud, wiiskas ta seda ja tahtis jälle oma jalgade all tunda kindlat pinda. Ta tahtis minna kitsale rannikule, kuhu wesi Mary Standishi armatawasti kandis. Laewamasinate koputamine tungis talle nüüd nagu haamrilöökidena wastu oimukohti.

Aga ifegi metsik Smith ei näinud jälgegi tulest, mis Mani südant soi. Alles siis kui Mani jalad jälle maale astusid ja Cordona nagu suur laht mägedes tema ees seisis, lõdwenes ta hirmus pingutus. Niipea kui ta sadamast lahkunud, seisis ta üksi pimedas, hingas mägedehõtu ja katjus orienteeruda. Tema ümber walitses kott-pimedus. Siin ja seal wilkus mõni tuli, mille paistel pimedus nagu must tindimeri näis ähwardawalt tema poole roomawat ja teda neelata tahtwat. Torm ei olnud lõpnud, õhk oli lämmitaw ja näis olevat täis kohutawaid hoiatusi. Kõu kõmas nõrgalt ja tumedalt, oli aga selle juures lähedal; see kajas, nagu lämmitaks mingi sugune käsi ta hääle, käsi, mis tahtis maakerast kiini kahmata ja seda kuristikkra paisata.

Sellest pakjust pimedusest murdis Man omale tee. Leidis õige tee. Kolm aastat tagasi oli ta tihti näinud wana Olaf Erickseni hüti juures, mis seisis pool miili eemal ülewal merefaldal, ja ta teadis, et Ericksen veel seal pidi wiibima, kus ta juba katsummend aastat elas ja kuhu ta oli wandunud jääda, kuni meri ta neelata.

Instinktiivselt sammus ta oma sihi poole, kuna ja kohal kõu kõmises. Dised wõimud olid tege-

wuses. Ta nõis kuulda, kui torm mägedesse loonud, mis pimedusemüüri taga peidus seisis, kust siin ja seal mõni wälf sähwas ja talle ta teed walgustas — ning leida aitas. Ta nägi tüki liwa oma ees ning kiirustas samme. Ja merelt kuulis ta selgesti tõuswat mühinat. Oli, nagu oleks ta sammund kahe waenuliku sõjawäe wahel, kes maa ja taewa wärisema panid, üks teisele lähenedes.

Jälle sähwatas hele wälf ja kõu kõmises, maad tema all põruma pannes. Kõu kõmises edasi, äratades mägedes kaja kaja peale, nagu oleks signaalkahureid lastud, mis ükssteijest ifka kaugeimal seisis. Külmal õhuhõng tungis Manile näkku, äikesepõnewus elustas ta eluwaimet.

Tema oli kõue weerawat kaja mägedes alati armastanud, samuti wälku, mis mäetippude ümber wilksatas. Sellisel õöl, mil elemendid ta ifamaja ümber hullasid, oli ema ta ilmale toonud. Urmastus tormi wastu elas ta weres, oli ta hinge ofats saanud, ja oli aeg, mil ta igatjes „mägede kõue“ järele, nagu teised igatsewad kewade järele. Ta teretas teda nüübki, kuna ta filmad pimedas otsisid tuld, mis Olaf Erickseni hütist alati ehast koiduni põles.

Wiimaks nägi ta seda — nägi kollast filma, mis temale pigimusta seinaprao kaudu wastu wilkus.

Silmapiilk hiljem tõusis hüti sügawam wari ta ette ja walguisähwatus näitas talle ufsegi kätte. Mõne sekundi pikkuses waituses wõis ta wiimatikkade pragisemist wastu katust kuulda. Ta lastis oma reisitasku kukkuda ja hakkas mõlema käega ufsele pörutama, et rootslane ärataks.

Siis kiskus ta luskutamatu ufse lahti, astus sisse, wiskas oma patid tuppa ja hüüdis wana teretuse, mis wanal Ericksenil veel pidi meeles olema, ehk küll peaaegu weerand sajandit sest oli möödunud, mil tema ja Mani isa üheskoos olid hullunud.

Ta kruwis laualseiswa petrooleumilambi tahti kõrgemale, kui seesmisele läwele Ericksen oma tugewate õlgadega, suure peaga ja wihasste filmadega ise ilmus. Suur hall habe rippus ta paljal rinnal.

Ta wahtis wõõrale tarretult näkku.

Man wiskas kübara peast, ja Erickseni suust tuli teda ära tundes rõõmukisa. Nad raputasid ükssteije kätt,

Rootslase hääl kajab üle tuulest ja vihmast ja akende loginast. Ta ütles midagi, mis kolme aasta eest sündinud, ja hõruis une filmist, kuni Mani kummaline näoilme ta äkki vaikima pani, et ka teise sõnu kuulda.

Viis minutit hiljem avas ta ühe ukse, kust täiesti pimedas seisvale merele võidi näha. Tuul turtus ja keeras talle ta habeme olale. Ta toetas käemarre vastu ust, vihmajagar tegi ta pealaeft jalatallani märjaks. Minult suurt jõudu tarvitades läks tal korda ust jälle sulgeda.

Man seisib petrooleumilambi kollasel paistel nagu suur, hall tont.

Nad ootasid koiduni.

Ja kui koit kerkis, tüüris Olaf Erickseni suur, must mootorpaat välja merele.

10.

Tuul oli vaikunud, kuid vihma sadas veel rängasti ja mägedes kõnises surev kõu. Siina polnud näha. Süüfides lõikas mootoripaadi ehisteenen laineid; viisteistkümmend meetrit oma ees võis Man vaid halli seina näha. West woolas ojadena tema gummimantlilt, ja Olaf Erickseni suur habe nõrises nagu weest mõetud räbal. Ta seisib nagu fantastlik weesülitaja tüüril, ja läbitungimatust pimedusest hoolimata kiirendas ta „Böhja“ käiku, kuni paat nagu torpeedo merest läbi kohises.

Olafi hütis oli Man kuulnud, kui narr see oli, Mary Standishi weel leida lootat. Gyafi jõe ja Katalla wahel seisib purustatud kaljudest, karidest ja rahnudest koosnew kallas ja saarte rägastik, kus rõõmlite laewastik wähemalt sada peiduurgast oleks wõinud leida. Rahetümne aasta sees polnud Erickseni teades weel ükski laip siin kaldale tulnud; tal oli kindel weendumus, et neiu merepõhjas lamas. Aga kõigist waidlustest hoolimata jäi Man oma nõudmises kindlaks.

Jõegi kõue kõmin ja vihma pladin kannustas teda. Ta ei näinud oma ettemõttes midagi meeletut. See oli kõige wähem, mis ta teha võis — ja ka ainus mõislik, nagu ta enesele itka jälle ütles.

Ja olemas oli wõimalus, et ta tema ometi võis leida. Wõimalust oli tal elus itka olnud, ja tihti oli tal korda läinud neid tabada, kõigitafistuste kiuste wõitu saamutada.

Runa nad koiduajal noolkiresti edasi muhifisid, waldas teda weendumus, et ta seegi kord wõidab — et ta Mary Standishi kusagil merel wõi kaldal Gyafi jõe ja esimehe saare kohal, kuhu rannapoolus teda ajas, pidi leidma. Ja kui ta tema leidis —

Raugemale polnud ta siinamaani mõtelnud.

Aga nüüd tungisid ta ajju mõtted, mida ta seni sealt oli katsumud kangel hoida. Wainus nägi ta neiu surmuna. Selgesti ja täpselt nägi ta walget rannariba oma ees, ja seal lamas ja ootas teda surmud neiu. Suremahmatuna nägi ta neiu nagu hommitupäikese poole pöördult, liiw seisib tal juustes. . . . See oli wiirastus, mis teda ahwardas lämmatada. Leiaks ta tema nii, siis teadis ta nüüd wähemalt, mis tal teha oli. Tema oli ta oma elumõõraste seadustega, mis naisele wastikud, omas pimeduses surma ajanud. Midagi temas näis kattewat; teine Man Holt, see naistewihkaja, wajus wägewa enesefüüdistuse all kofku.

Tõde näis teda pilkawat, piinas teda hirmjasti tema haawamatu, lähenematu poofi eest, millele ta nii egoistlikult, nii enesega rahulolewalt uhke oli. Seft oma hädas oli neiu tema poole pöörnud, ehk küll wiisjada teist inimest laewal oli. Ta oli teda uskunud, oli temale kinnunud oma sõpruse ja usalduse ja oli lõpuks isegi oma elu tema kätte annud. Ja kui tema ta hätta jättis, polnud ta kellegi teise juurde läinud. Ta oli oma sõna pidanud, oli näidanud, tõestanud, et ta polnud waletaja, petja. Wiimaks ometi jai ta nüüd tema naiselikust julgusest ja ta sõnade tõsijusest aru:

„Teie saate mind mõisima — homme.“

„Mingijugune märk tema seesmisest wõitlusest ei tunginud välja. Olaf ei näinud midagi sellest, kui widewik ruttu õrenes ja päew algas. Mani kare kindlus ja otustaw näoilme polnud muutunud. See oli läbitungimatu.“

Ja Olaf ei rõhutanud mitte enam tema teo jõledust, waid tüüris paadi merele ning kiirendas ta käiku, kui mandri suur wari nende ees Heinchinbrooki saare suunas üles kerkis.

Ebenema päewaga lakkas ka vihm aegamööda sadamast; weel tuli piiski, ja siis läks vihm üle.

Man wiskas wihmamantli seljast, äigas wee filmist ja juustest. Walged uduloorid hakkasid tõusma ja sellest läbi wilkusid tuhmid punakalsirawad walgusekired.

Olaf pomises midagi, wett habemest välja pigistades. Päike tungis üle mäelatwade läbi, ja nende kohal seisib, niipea kui udu haihtus, heredalt siraw finitaewas.

Lähema poole tunni jooksul muutus pilt ruttu ja imetaolikt. Torm oli õhu puhkaks pühkinud ja nüüd mõjus see elustawalt nagu termendaw rohi. Merest tõusis soolane hõng. Olaf sirutas, raputas eneselt wihmawee maha ja jõi würtsikaf õhku sügawasti kopsu.

Kaldal nägi Man mägesid kuju wõtawat, üksteise järele tõusid nad nagu eluoluwused, ja nende harjal loitis päikese tuli. Mustendaw

mets püüdis kiirgamise finni, rohelistes orud ja mäeküljed tulid udufagarate tagant nähtavale, ja äkki — päikese lõputriumphis — seisis Maska rand kõiges omas iluduses tema ees.

Rootslane tegi oma waba käega rõõmsa liigutuse, naeratas kaaslase poole; uhtus ja eluroom särasid ta habestunud näost.

Uga Mlani ilme ei muutunud. Tumedalt ja osawõtmatult nägi ta kõike jeda imet. Midagi puudus. Meri, mäed ja päike jätsid ta külmaks, ta waimustus oli surmud. Ta tundis oma tunnete traagiliselt waheldust ja pigistas isegi huuled kokku, nähes Olafi naeratust. Ta ei katsunud enamast tõe ees enam pinedaks teha.

Olaf hakkas müüd, nähes kaastundeta päikesevalguses Mlani nägu, tõtt aimama, ja warsti seisis see paljalt tema ees. See otsimine polnud paljas kohuseast, weel wähem oli see „Nome“ kapteni poolt algatatud, nagu Mlan teda tahtis uskuma panna. Mlani nägu oli liig kibe, ta filmad wahtisid liig härdalt. Pisut hiljem märkas ta elawat agarust, millega Mlani waluslaintutud filmad õrnasti woogawast merepinnaft otsides üle käisid.

Wiimaks ütles ta:

„Kui kapten Nisfel õigus on, siis pidi see neiu seal üle parda minema.“

Ta osutas teatud kohale.

Mlan tõusis.

„Uga seal ei wõi ta müüd enam olla,“ lisas Olaf.

Südames oli tal kindel meene, et neiu otse seal — ali merepõhjas lamas. Ta pööras mootorpaadi ranna poole. Mägede warjuft kerkis kolme wõi nelja miili kauguseft ranna walge liiw esile. Weerand tundi hiljem tuli nähtavale suitsujuga kaljude ja puude wahelt, mis alla merekaldale ulatusid.

Seal elab Mc Cormick,“ tähendas Olaf.

Mlan ei wastanud midagi. Olafi kiikri abil wõis ta shotlase maja näha. Olaf oli talle ütelnud, et Sandy Mc Cormick iga merewoost ja merekeerutist wiiekümne miili pikkusel merekaldal tunneb ja finnisilmil wõiks leida Mary Standishi, kui ta kaldale loputati. Ja Sandy tuli neid teretama, kui Gricksen ühes madalal kohas antru meresse heitis.

Nad hüppasid paadist wälja, wesi ulatas neile reiteni, ja läksid kaldale. Majaläwel nägi Mlan üht naist, kes neid inestades silmitses. Sandy ise oli noor ja punaste põskedega, näis ennem poisike kui mees olewat Nad raputasid üksteise kätt. Siis teatas Mlan, mis „Nome“ laewal sündinud, ja seletas temale ta ülesande ära. Ta püüdis framplikult rääkides rahulit olla ja uskus, et see tal õnnestus.

Tõsi, tema külm, kindel hääel ei ilmutanud

mingisugust liigutust ja kuulajatel ei wõinud ta sõnade surmaw tõsibus filmapaari wafele jääda. Kindlasti polnud midagi märgata.

Mc Cormick, selle elamismahendid ennem wiletsad kui head olid, jäi häämastanult kuulama, kui temale ta teenistuse eest tasu pakuti. Wiiskümmend dollarit päewas ja peale selle weel wiistuhat dollarit, kui ta neiu teha leidis.

Mlanile ei tähendanud armud midagi. Tema ei hoidnud raha, ja kui ta oleks ütelnud kümmetuhat wõi kakskümmenduhat dollarit, ka siis oleks tema meeleft see summa olnud tähtsusetu. Temal oli niipalju raha ja weel pisut enam Rome pankades, ja kui see wajalik oleks olnud, oleks ta samase wastutulekuga paktunud oma põhjapödrakarjad.

Olafi näol nägi Mc Cormick ilmet, mis asjalugu pisut seletas. Mlan Golt ei olnud hull. Tema oli, nagu iga teinegi wõis olla, kes oma kallima maailmas kaotanud. Ja teadmusetuult waatas Mc Cormick, lubades lubatud raha eest kõik teha, mis wõimalik, wäikele naisele, kes läwel seisis.

Mlan teretas teda. See oli waike, weetlem ja neulit naine. Ta naeratas Olafi poole tõsiselt, andis Mlanile kätt ja ta finisilmad suurenesid kuuldes, mis „Nomet“ sündinud.

Mlan lahkus neist kolmest ja läks jälle merekaldale. Ja kuna ta piibu täis toppis ja põlema pani, jutustas rootslane noorele paarile, mida ta ainas ja oletas — et see neiu, kelle laipa üski woog randa ei kannud, Mlanile maailma algus ja lõpp oli.

Sel päewal otsisid nad palju miili kallaft läbi, kuna Sandy Mc Cormick wäikeste kiire mootorpaadiga lõunas ja idas wäikeste saarte wahel lookles. Tema oli tubli teadetelewitaja ja katsus enesele oma shoti kawaluslega ka head äri soritada. Tõsinaske maja jättis ta üksik- asjad uppunud neiuft ja paktus sellele wiiskümmend dollarit, kes neiu laiba leiab, mille tagajärg oli, et enne õhtut juba kakskümmend meest ja pool niipalju naist otsimisest osa wõt- sid.

„Ja ärge unustage,“ ütles Sandy igale, „on wõimalik, et laip homse ja kolmanda päewa wahel kaldale loputataffe — kui ta sinna üldse jõuab.“

Õsimehe päewa eha leidis Mlani kümme miili ta asukohast kaugel merekaldalt. Ta oli üksinda, sest Olaf Gricksen oli teele läinud mastaspoolses suunas. See oli tõesti muutunud Mlan, kes nägi päikesepera meresse lastu- wat, kuna kullaskirendamad mäeküljed tema taga leegikera wiimseid kiiri tagasti peegeldasid. Oli, nagu oleks ta raske haiguse läbi teinud, ja nagu oleks ta kauni armastatud kodumaa

nullast uus elustarujaamine pikkamisi ta hinge ja kehasse tunginud.

Meeleheide istus ta näos, kuid nüüd nägi ta pehmem välja. Kõvad, isemeelsed jooned ei mänglenud enam ta suu ümber, ta silmad ei warjanud enam ta muret, ja tema seisakus oli midagi, mis tuletas meelde firelõomas seletatud meest.

Tihedamaks muutumas hämarikus läks ta jälle tagasi, ikka veel filmadega otsides Mary Standishi. Iga miil tõstis ta tundeid, mis surm temas äratanud ja mis, nagu ta teadis, temast iial enam ei võinud lahutada. Ja mere tasases kohinas näis temale öö ise fosistawat, et meri oma surmuid tagasi ei anna.

Olaf, Sandy Mc Cormick ja tema naine olid majas, kui ta kekkõõl tagasi tuli. Ta oli täiesti väsinud. Seitse Ühisriikides weedetud kuud olid, nagu ta seletas, tema nõrgaks teinud. Ta ei küsinud teiste otsimise tagajärje kohta seletust. Seda teadis ta ilma küsimata. Naise filmad ütlesid temale seda tuppä tules peaaegu emaliku kaastundega. Tal oli tema jaoks valmis õhtusööök ja kohvi, ja Allan tundis enese sõõmijele. Sandy teatas, mis ta teinud. Olaf suitsetas piipu ja püüdis rõõmsasti ja julgustawalt rääkida toredast ilmast, mida homme oli oodata. Keegi ei kõnelema Mary Standishist.

Allan tundis kohmetust, mis taas walitses, ja teadis, et selles süüdi oli tema juuresolek. Ta süütas pärast sõõmist oma piibu ja ütles Ellen Mc Cormickule, millist määratumat mõju mäed teisel pool Gyafi jõge temale avaldasid, ja kui õnnelik noor proua võis olla, et ta kopu siin selles wäikeses paradüsimurgas seisib. Ta nägi üht pilku naise filmist, wäljendamatuid mõtteid luges ta Elleni filmis. See oli üksik koht naisel, kel polnud lapsi, ja tema rääkis Sandyle lastest. Neil peaks olema lapsi — terme kari.

Sandy punastas ja Olaf hakkas waljusti naerma. Aga Elleni põskedest kadus puna ja ta jäi tõsiseks. Kui ta Sandyle waatas, seisib wäikne igatus ta filmis, mis ta ära andis.

„Me ehitame enne maja,“ ütles Sandy, „ja kaks tuba on eriti lastele määratud.“

Uhtus kajas ta häälest, kuna ta filmanähtawa hoolega püüdis juba põlemapandud piipu põlema panna, ja uhtus seisib ta pilgus, mis ta oma noorele naisele heitis. Hetke hiljem kattis Ellen Mc Cormick oma põllega kiiresti ja osawasti midagi, mis seisib wäikesel laual ukse lähedal, mille kaudu Allan oma magamistuppa läks.

Olafi filmad pilgutafid.

Aga Allan ei näinud midagi. Ta teadis ai-

mult, et siin, kus armastus oli, ta lapsi oleks pidanud olema. Temale ei paistnud see sugugi kummalisena, et tema, Allan Holt, sellisele asjale mõtles.

Järgmisel hommikul hakati uuesti otsima. Sandy joonistas kaardi idarannast tema teatud salakohtadega, kuhu woolus ja wastwoolus merest harilikult warandusi wälja heitsid. Allan sõitis „Böhja“ tüüri istudes nende kohtade juurde.

Päikeseloo ajal pöördusid nad jälle tagasi, ja imeilusast õhtuwaikuses, mil mäed neile rahulikult ja lohutawalt wastu waatasid, arwas Olaf, et nüüd paras aeg on Allatile oma armamist awaldada. Ta kõneles kõige esiti siinsete wete salatigedusest ja kummalistest wägedest, mis sügawal wee all tegutsesid. Kord, näiteks, oli ta kaotanud tünni, ja nädal hiljem oli ta sellele sattunud hull maad Jaapani tee ääres. Ta rõhutas merealuste wooluste salamänge ja salakawalat tigidust.

Siis jõudis ta awalikult asja sifu juurde. Alla parem, kui Mary Standih iial enam kaldale ei tuleks. See võiwat kesta päewi — arwatawasti nädalaid — , kuni see jõudis, ja siis olla laip täiesti rikkunud ja tundmatu. Parem juba rahulik puhkepaik merepõhjas. Jah, seda nimetas ta „rahulikult puhkepaigaks“, ja püüdes teise walu wähendada, maalits ta nagu laps mereesse uppunud inimeste traagilise saatuse hirmsaid üksikasju Allatile. Kuni Allan ainult juure waewaga hoidus Olafiga pahandamast. Igatahes oli ta rõõmus, kui Sandy Mc Cormicku maja jälle nähtawale tuli.

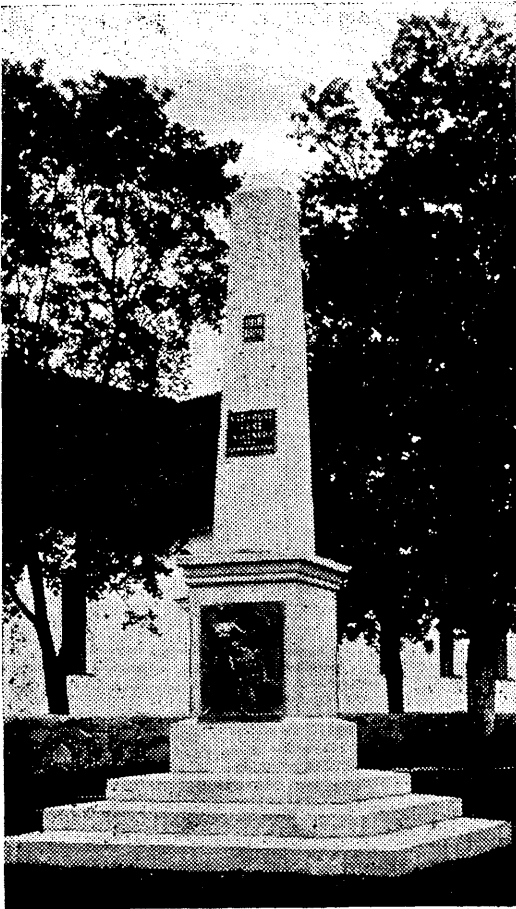
Sandy ootas neid juba, kui nad läbi wee kaldale tulid. Allan arwas ta näol midagi ebaharilikku märkawat ja ta süda jäi aimamatus ootamisest seisma. Aga shotlane raputas eitawalt pead ja läks siis õfeteed Olaf Erickseni juurde.

Allan ei näinud pilku, mida nad wahetasid. Ta läks majja ja Ellen Mc Cormick pani oma käe tema käewarrelle, kui ta tuppä astus. See oli selle naise juures midagi ebaharilikku. Ja Elleni filmis seisib sära, mida Allan seal eelmisel ööl ei olnud näinud. Punaselt põlesid ta põsed, ja uuea ning kummalisena kõlas ta hää, kui ta temaga rääkis. Peaaegu näis ta hõiskamist tagasi hoidwat.

„Teie — Teie ei leidnud teda?“ küsis ta.

„Ei.“ Allani hää oli wäsinud. „Kas usute, et ma ta iial veel leian?“

„Mitte nii, kuidas ootate,“ wastas Ellen waikselt. „Nii ei tule ta iial enam tagasi.“ Ta näis waewaga edasi rääkivat. „Teie — Teie annaksite selle eest palju, härra Holt, kui ta veel tagasi jaaksite?“

Wabadussõja mälestussammas Põlwas

See küsimus oli oma mõtetuses otse lapsit, ja Ellen waatas temale selle juures ka täiesti lapsena filma. Allan katsus naeratada ja noogutas.

„Muidugi. Kõik, mis mul on.“

„Teie — Teie armastafite teda — “

Elleni hääl wärises. Oli kummaline, et ta temalt seda küsis. Aga see sondeerimine ei haawanud teda, see polnud põhjustatud naiseliku nudishimuga, ja Elleni pehme hääl wähenaldas pisut ta walu. Ta jai alles nüüd aru, kui wäga wajaline oli sellele küsimusele wastata, mitte ainult oma pärast, waid ka kellegi teise pärast — ja nimelt waljusti.

„Jah, ma armastafin teda.“

See pihtimine peaaegu ehmatas teda. Ta näis tema arust olewat häämmastaw tunnistus praegustel asjaoludel, eriti sellise lühikesse tutwuse järele. Aga ta ei ütelnud midagi rohkem, ehk küll Ellen Mc Cormicku nägu ja filmad oodates wärisesid. Ta läks wäikesesse ruumi, kus

ta maganud, ja tuli sealt tagasi oma pakkidega. Sealt wõttis ta ühe tasku, milles Mary Standishi asjad seifid, ja andis need Ellenile. Nüüd oli waja asju korraldada, ja ta katsus asjalikult ning ärifohakelt rääkida.

„Siin sees on tema asjad, wõtsin nad tema kabiinist. Leitakse ta pärast minu lahkumist, siis wajate neid. Teie jaate aru, mis? Ja kui teda ei leita, siis hoidke need asjad minule alles. Tulen kord jälle siia.“

Kaske oli tal lihtsaid korraldusi anda. Ta jattas:

„Ei usu, et weel kauemaks siia jään. Aga ma jätan Cordowasse tšeki, mille Teie mees saab, kui laip leitakse, siis kannate Teie ise selle eest hoolt, eks ole, proua Mc Cormick?“

Ellen Mc Cormick kugistas pisut sõnu, kui ta temale lubas kõik teha. Allan arwas, et ta seda naist alati tahab heameelega mõelda, ja pool tundi hiljem, niipea kui ta Sandyle kõik ära seletanud, soowis ta Ellenile palju õnne, kui lahkudes ta käest finni wõttis. Noore naise käsi wärises. Allan imestas selle üle ja ütles Sandyle midagi ta suurest õnnest, kuna nad merelaldale läksid.

Tähed sirafid nagu wiktuled läbi sammetsmasta õõ, kui mootorpaat „Böhi“ jälle wälja merele libises Allan waatas üles tähtedele, neile igawesti kõikjal pulseerivatele südametele, ja tumedasti aimas ta ääretust, mis ta ees seisis ja mida ta enne iial weel polnud mõõtnud ega kaalunud. Selleks oli ta elu liig täis. Aga nüüd paistis ta temale olewat lõpmata tühi ja tema asjundus tundrates nii kaugele, et teda waldas määratu üfifundustunne, kui ta oma filmad tagasi pööras kaugele merelaldale, mida pimedus ruttu neelas ja kus mäed raudsetena ja üfifikutena tõusid üles taewa poole.

11.

Sel õöl ringlesid Mani mõtted Olafi hütis jälle oma wanul teil. Ta ei katsumudki kurbmängu, mis ta ellu tunginud, wähenbada. Ta teadis hästi, et ta tema mõjust enam iial lahti ei saanud. Mary Standish elas ta mõtetes edasi, tuli, mis tuli. Ometi ei lastnud ta enast ühelgi saatuselõõgil wõita. Ta kawatfused seifid ta ees ja tema auahmus; tal oli weel palju unistusi teostada. Kuigi ta tuli oli ajutiselt kustunud, ta pidi jälle ülegehitamist algama.

Nii kirjutas ta efinesena Ellen Mc Cormickule kirja, pani sellesse ühe teise — hoolega finni pitseeritu —, mida ei tohitud awada muidu, kui Mary Standish leitud. Selles seisis midagi, mida ta Sandy majas ei olnud

wõinud väljendada. See oli üsna harilik, ja inimene kohmetas seda teistele üteldes, aga temale tähendas see palju.

Siis tegi ta Olafiga kauba, et see ta oma „Põhjaga“ Sewardi wiib, sest kapten Rifle oli juba kaugel Unalaska teel. Mõte kapten Riflele põhjustas teda veel üht kirja kirjutama, milles ta kaptenile lühidalt teatas asjatu otsimise ükshilast.

Teisel hommikul märkas ta üllatavalt, et oli täiesti unustanud Rosslandi. Kuna ta oma asju pangas korraldas, päris ta teateid ja kuulis, et Rossland haigemajas wiibis ning surma hädahoolest oli pääsnud.

Mani ei huvitanud tema kõretamine. Ta ei tahtnud midagi kuulda, mis Rossland oleks wõinud Mary Standishilt ütelda. Neid kuidagi wiisi ühendusse seada oli tema arust hirmus kuritegu. Ta teadis, kui põhjalikult ta arwamised olid muutunud. Warem oleks ta Rosslandi juurde läinud ja temalt külmawereliselt selgust nõudnud, et ise wastutusest wabaneda. Aga Man ei sallinud seda. Tema tahtis mälestust Mary Standishilt enesega puhtalt kaasa wõtta, rüwetamata walest ja mingisugusest tõsiastast, mida Rossland temale wahest oleks wõinud arweldada.

Wara õhtupoolikul lahkusid nad Cordowast, ja päikese loojamineku puhul puhkasid nad ühe metsastatud saare äärmises otsas, miil wõi kaks mandrist kaugel. Olaf tundis seda saart ja oli selle walinud hääl põhjusil. See saar seisid alles ürgseisukorras ja kubises lindudest Olaf armastas linde, ja nende hele õhtulaul ning röömus wile elustasid Mani. Ta wõttis kirwe, ja esimest korda pärast seitset kuud töötasid jälle ta lihased, röömustades wuhisewa kirwe üle.

Ja wana, kogunud Ericksen wilistas waljusti ning pomises tuld süüdates mingisugust lauluwiisi oma habemesse. Ta teadis, et elu meditatiin wabas looduses Manit hakkas mõjutama. Ja Manil oli, nagu wiibiks ta jälle kodus, nagu peaks nurga taga ta kodumaa seisma. Tema arust näis olemat igawik möödunud, mil ta wiimast korda oli kuulnud pekki pannil pragisewat ja sulisewat, ja kohwi puurtulel mulisewat, kuna metja müsteerilik pimedus tema ümber ifta enam tihenes.

Kui ta juba küllalt oli puid raiunud, topis ta piibu täis ja filmitšes, kuidas Olaf tegi. Ta pidi mõtlema oma ifale. Täht-korda pidid need kaks, nagu nemad nüüd, koos oleme õõbinud, kui Maska alles oli noor ja uus ja mingisugune kaart neile ei teatanud, mis lähema mäeaheliku taga peitus.

Olaf tundis kuidagiwisi, nagu arsti mas-

tutust oma õlgadel. Pärast sõõmist jutustas ta, ise selga mugawalt wastu puud toetades, wamust ajust, nagu oleks see olnud eile wõi tunaeile. Täpselt nädala eest oli ta kuuskümme aastat wanaks saanud ja kahtles kõwasti, kas ta Cordowa kaldale veel kauaks jääwat. Siber tõmbas teda — see keelatud maailm täis seiklusi, jaladusi ja suuri wõimalusi, mis seisid waid mõne miili Sewardist kaugel teisel pool Beeringi wäina. Oma waimustuses unustas ta Mani kurbmängu. Ta kirus kasakatekadusi ja keelemäärusi, mis ameeriklasi sinna rändamast takistasid. Seal oli enam raha, tema arwates, kui seda ifegi Maska teati unistada. Mäed ja jõed olid seal alles nimetus, hiiglamaalad ootasid alles ülesleidjaid. Ja ta tahtis minna, kui veel mõni aasta elas, et seal oma õme wõi surma leida Stanawoimägestiku lõpul tshuhsifuguharude keskel. Kaks korda pärast kaaslase surma oli ta seda katsumud, ja kumbki kord oli ta tagasi aetud. Järgmisel korral teadis ta juba, kuidas seda teha, ja kutsus Mani enesega kaasa tulema.

See maa oli nii lähedal, waemalt ühe öö sõit üle Beeringi mere, ja siis oldi seal, ja ometi oli see keelatud nagu püha Tiibet.

Wanad hinud ärkasid Mani weres, sest ta teadis, et kultiveerimatu Siberi rajamaa oli maailmas wiimane ja kõige suurem. Ja mitte ainult ükshilud mehed, waid terwed rahwad wõisid tema kultiveerimisel suurt osa etendada.

Olafi filmis peegeldus kirglik leel.

„Ja kui meie esimestena oma poolt sinna fisje et tungi, Man, siis tungiwad sinna teiselt poolt hiinlased ja tulewad meie kallale,“ uris wanamees, „ja mitte ükshilult, waid miljonite kaupa. Sellepärast peame neist ettejäõudma, ja paar pioneeridest peamad üle minema teisele poolele ja hiina pealetungimist takistada aitama. Kes tulewad kaasa?“

Man raputas pead.

„Wõib olla kord — aga nüüd mitte!“

„Wana wõitlusewaimustus säras ta filmis. Ta pidi enne wabastama Maska ta küttest, pidi wõitlema majandusliku häwituse wastu, mis nagu hirmus suitsupõlw maa kohal hõljus.“

„Aga pealetungimisehädahoht pole õige,“ ütles ta. „Pealetungimine ei tule Jaapanist Kalforniasse. Ta tuleb üle Siberi ja kargab ühel ööl Maska üle. Ja see pole iffi kollane hädahoht, Olaf, millega me peame arwestama. Ei tohi unustada kommunismi, mis, kui ta Maska üle tuleb, ameerika kontinendi tema põhialustewarisevama paneb. See wõib sündida ühe põlme järele, wõi ka saajandi eest, aga kommunism tuleb ka Maska üle — nii tõesti kui aastas kaksteistkümmend kuud on!“ (Järgueh).

Riigivanem härra **J. Tõnisson** avab Kuresaares mälestussamba.

Dsa Tallinna I-se malewkonna noori sportlasi, kes tegelikult osa võtsid kaitseliidu päewa võistlustest Pärnus.

Istuvad vasakult paremale: **Joh. Kauba** (Tall. malewa spordi pealik); **Aug. Luukas** (püstitas uue rekordi 1000 mtr. jooksus); **G. Neumanskraft** (I malewkonna pealik); **A. Kiwisild** (I-se malewkonna spordipealik); **Joh. Einmets**; **Rud. Keimnar**, seisavad **E. Peterson**; **Alek. Kijawin**; **Reinhard**; **R. Lepistö** kõik noored lootustäratawad sportlased.

Naiskodukaitse Tartu ringkonna juhatus ühes [ja] osakondade ja osakondade esinaistega.

Riisepere naisosakond meestele einet valmistamas, kes laskerada ehitamas. [1928. a. maikuu.]

Tõtt ja nalja.

Tingimus.

Lord Chester oli Inglismaal tuntud oma algpärase mõtete poolest. Isegi oma testamendis jäi ta sellega oma iselaadile ustavaks. Sest ta määras, et ta wenna poeg ta waranduse ainult sel tingimusel pärib, kui ta enesel iga aasta tema surmapäewal laseb ühe hamba wälja tõmmata. Siis wõiwat ta vähemalt sel päewal oma kadunud onu waluga mälestada.

Näpunäide.

Mandariin Tshangile — nii jutustab üks Hiina lugu — tulid ta ametnikud sünnipäewaks õnne soowima, ja kuuldes, et mandariin hiire tähekuju all sündinud, siis annetasid nad tema kullast hiire.

Mandariin tänas neid wäärtusliku annetuse eest ja jatkas lahkesti:

„Teatan Teile, armsad sõbrad. et tulewal nädalal minu abikaasa sünnipäew on. Tema on pealegi sündinud härja tähekuju all.“

Kartus.

„Mina ei lähe oma naisega iial üle rentsli.“

„Kardad?“

„Jah.“

„Autoid.“

„Ei, waateaknaid.“

Sõnakuulelik.

Mart suudleb Martat.

Neiu hüppab jalule.

„Mis Te õieti mõtlete? Ma ei taha Teid enam näha!“

„Wäga hea,“ wastab Mart ja kustutab tule.

Kodune tuli.

„Mis mehele öeldakse, läheb tal ühest kõrwast sisse ja teisest wälja,“

„Ja mis naisele öeldakse, see läheb tal kahest kõrwast sisse ja tuleb suust jälle wälja.“

Millal?

„Nüüd on nad parlamendi komisjonis otsustanud elamismiinimumi tõsta. Olen uudishimulik, millal see meile wälja makstakse!“

Mälestus

„Kas mäletate weel, härra Hiugeste, siin, kümne aasta eest, andsin ma Teile korwi, kui minu kätt palusite?“

„No muidugi, See on minu ilusamaid mälestusi.“

Moodne pruutpaar.

Neiu: „Mina oskan autot juhtida, jalgpalli ja klaverit mängida.“

Noormees: „Ja mina sukke nõeluda ning nõõpe ette õmmelda!“

Pisted.

Proua: „Soowiksin, et ma sind iial poleks näinud, Paul!“

Härra: „Ilus, kahjuks tuleb see kahetsus minule liig hilja!“

Ebaõigel ajal.

„Palun, kas see koht on waba?“

TELLIMISE HINNAD:

Aastas (24 nr.nr.)

Kr. 7.50

2 kuus (4 nr.nr.)

Kr. 1.60

WÄLISMAILE: 1/4 aastat . . . . . Kr. 10.—

1/3 „ (12 nr.nr.)

„ 4.—

1 „ (2 nr.nr.)

„ —.80

1/2 „ . . . . . „ 5.—

1/4 aast. (6 nr.nr.)

„ 2.25

Üksiknumber

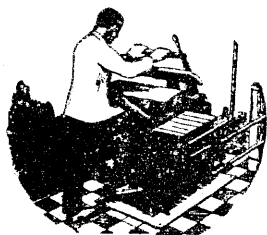
„ —.40

3/4 „ . . . . . „ 2.50

Tellimisi wõtawad vastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.

Talituse aadress: Tallinn, Müüriwahe tän. 16. Telefon 12-53.

Riiete keemiline puhastuse ja pressimise tööstus

„VESTA“

NIGULISTE TÄN. 6 (apteegi vastu). Telefon 13-47.

Meeste- ja naisteriiete: ülikondade, kostüümide, palitute, jne. kiirpressimine ja puhastamine igasugu plekkidest.

Riiete parandus.

Üikonna pressimine 15 min. jooksul.

Kohal pressijaile ootamiseks eriruum.

Aratoomine ja kojusaatmine tasuta.

Odavad hinnad.

„Romaan'i“ endiste aastakäikude

1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927—üksikuid numbreid võib saada talitusest hariliku hinnaga: üksikud numbrid üksiknumbrihinnaga 40 snt.; 6 nr. $\frac{1}{4}$ aasta hinnaga (225 snt.)
12 nr. $\frac{1}{2}$ a. hinnaga (400 snt.); 18 nr. 625. snt.

1922. a. Nr. 2—18 üksiknumbrid 30 snt.; 6 nr. 170 snt.;
9 nr. 250.—; $\frac{1}{4}$ aastakäik (18 nr.) 500 snt.

Trükikoda „Edu“

Tallinn, S. Kompassi 40 (Narva mnt. nurgal)

Telefon 24-68.

Valmistab igasuguseid trükiföid

korralikult, kiiresti ja odavate hindadega.

Kõik, kes huvitawat, põnewat ja tuumakat lugemis-
materjaali ihaldawad, leiawad seda rahwa-
likult toimetatud ajakirjas

== „ROMAAN“. ==

Rätsepaäri

MAX JOHANSON

Tallinnas, Lühike jalg 6
Kõnetraat 30-89

Teatab oma austatud tellijaskonnale ning sellest huvitatuile, et saadetakse **suve- ja sügisriideid** maitserikastes värvides ja suures valikus on Londonist kohale jõudnud.

Austusega **M. Johanson.**

Täiendage oma raamatukogu köidetud „Romaan'i“ aastakäikudega:

Aastakäik 1922 ilu- ja poolnahkköites	700.
„ 1923 „ „ „	900.
„ 1924 „ „ „	950.
„ 1925 „ „ „	950.
„ 1926 ja 1927 a. „	950.

Kõitmata 200 mk. odavam. Saada kõigist suurematest rmtkpl. ja talitusest, **Müüriwahe tän. 16, telefon 12-53.**

Ajakiri „ROMAAN“

(VII. aastakäik)

toob igas oma korralikult kaks korda kuus ilmuvas numbris romaane ja lühemat proosakirjandust mitmekesistelt rahvustelt laialises valikus.

„ROMAAN'i“ siht on tutvustada Eesti lugewale rahvale maailma tähtsamaid kirjanikke nende põnewamate ja tuumakamate teoste teel.

„ROMAAN“ toob põnewaid jutte, on see ju „ROMAAN'i“ otsekohene ülesanne, et igaüks leiaks temas väärtuslikku ja huviawawat lugemist.

„ROMAAN'i“ keel on rahwalik ja arusaadaw igaühele.

Tellimishinnad:

1/1 aastas (24 nr.nr.)	7 kr. 50 senti	1 kuus (4 nr.nr.)	1 kr. 60 senti
1/2 „ (12 nr.nr.)	4 „ —	„ (2 nr.nr.)	— „ 80
1/4 „ (6 nr.nr.)	2 „ 25	Üksiknumber	— „ 40

Kõik järgnewad romaanid lõpewad iga aastakäigu wiimases numbris ja järgmiste aasta esimeses numbris algawad juba uued romaanid.

ROMAAN'i tellimisi wõtawad wastu, ka endiste aastakäikude peale, ilma iga lisamaksuta kõik postkontorid ja raamatukauplused.

ÜKSIKNUMBRID müüwad kõik ajalehe müüjad, raamatukauplused ja raudtee raamatukapid.

Endiste aastate (1922, 1923, 1924, 1925, 1926 ja 1927 a.a.) üksikud numbrid on weel saada talitusest harilikku hinnaga, peale nr. 1. 1922 aastast.

Tellimine 1928. aastaks kestab edasi. Tellida võib ükskõik missuguse numbriga alates.

„ROMAAN'I“ talitus, Tallinn, Müüriwahe tän. 16.